

DOLENSKI LIST

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA OKRAJA NOVO MESTO

LASTNIK IN IZDAJATELJ: Okrajni odbor SZDL Novo mesto - Izhaja vsak četrtek - Posamezna številka 15 din - LETNA NAROČNINA 600 din, polletna 330 din, četrtletna 150 din; plačljiva je vnaprej. Za inozemstvo 1200 din oziroma 4 amer. dolarje - TEKOČI RAČUN pri Mestni hranilnici - Komunalni banki v Novem mestu štev. 606-70/3-24

Štev. 12 (470)

LETO X.

NOVO MESTO, 26. MARCA 1959

UREJUJE uredniški odbor - Odgovorni urednik Tone Gošnik - NASLOV UREDNIŠTVA IN UPRAVE: Novo mesto, Cesta komandanta Staneta 30 - Poštni predal Novo mesto 33 - TELEFON uredništva in uprave št. 127 - Nenaročenih rokopisov in fotografij ne vračamo - TISKA Časopisno podjetje -Slovenski poročevalec- v Ljubljani

Na II. terenu v Novem mestu je kandidacijska komisija predlagala 4 kandidate, izmed katerih bodo volilci tega terena 12. aprila izvolili 2 odbornika za nov občinski ljudski odbor. Tu kandidirajo: Miha Potrčina, Ludvik Golob, Mara Sajevec in Karlna Cigoj

Osebna odgovornost odbornikov

POGOJ ZA KOLEKTIVNO ODGOVORNOST OBEH OBČINSKIH ZBOROV

»Skrbeli bomo za pravičen razvoj vseh panog gospodarstva v občini. To bomo skušali doseči z dvigom proizvodnje, s povečanjem delovne storilnosti, s polnim izkoriščanjem vseh zmogljivosti in z doslednim plačevanjem po učinku dela. Pri tem bomo skušali zmanjšati že zaposleno delovno silo, predvsem pa pričakujemo, da bodo pri uresničevanju maloprej naštetih nalog najprej odpadli vsi nezdravi elementi, ki so še v proizvodnji.

Vzoredno s tem bomo razvijali družbeno raven. To nalogo bomo uresničevali predvsem v Novem mestu, saj so tu potrebe najbolj pereče. Ne bomo seveda pozabili na podeželska središča. Graditi bomo vzoredno z novim proračunskim sistemom, namreč tako, da občina nudi svoja sredstva le kot dodatno pomoč k onim, ki jih je področje, kjer gradimo, zbralo v skladu s svojimi gospodarskimi možnostmi.

skih trgov. Kmetijska proizvodnja se že povečuje in se bo še naprej z vsemi ukrepi, ki jih izvajamo že od lani; nova sorta semena, optimalna agrotehnika, uvajanje mehanizacije, zaščitna služba in podobno. O kmetijstvu zadnje čase mnogo govorimo. Ugotovili smo že, da družbene organizacije niso iz-

da je to pomembna naloga zbora proizvajalcev.

POTREBNI SO VZGLEDI!

Se besedo o kmetijskih posestvih družbenega sektorja. Številni razlogi: majhna posestva ne morejo sodelovati na investicijskih natečajih, ne morejo dovolj uporabljati mehanizacije in strokovnih kadrov, ter podobno govore za združevanje majhnih posestev. Razen tega so mala posestva pri dosežanju načinu dela bila prej vzgled slabega kmetijstva kot sodobne kmetijske proizvodnje. Razmišljati smo že o združitvi teh posestev in o tem tudi že razpravljali na eni izmed sej. Do zdaj je bila glavna ovira dejstvo, da moramo vprašanje reševati v okrajnem merilu.

O DVEH STOLČKIH

»Naš ljudski odbornik mora imeti več slikov s svojimi volilci, več čuta odgovornosti v sebi in kar največ pobude za reševanje vprašanj v okviru možnosti svojega področja. Volilci v novi združeni občini se bodo morali bolj navezati na krajevno urade in odbore in skušati tam reševati vse svoje težave. Sodelovanje volivcev, družbenih organizacij in organov oblasti je edino zagotovilo za uspešno rešitev velikih nalog, ki so pred združeno novo-meško občino... je izjavil predsednik ObLO Maks Vale, ko smo ga prosili za predvolilni pomenek.

Omenil sem že, da je naša občina pol industrijska in pol kmetijska, zato pri nas tudi veliko bolj izrazito nastopa vprašanje polproletarcev v proizvodnji, po domače bi rekli pol kmetov pol delavcev. To so naša osnovna delovna sila. Povzročajo nam razne težave tako v proizvodnji kot v kmetijstvu, ker sedijo hkrati na dveh stolčkih. Pri njihovi vzgoji pa moramo vedno upoštevati dejstvo, da iz njih raste naš proletariat, ki ga na Dolenjskem šele ustvarjamo.

KRAJEVNI URADI

Nova občina je teritorialno zelo obsežna, zato bodo morali imeti krajevni uradi in krajevni odbori v njej zelo veliko in resno vlogo. Sicer nam preti nevarnost, da se bomo oddaljili od volivcev. Krajevni uradi bodo morali razen že ustaljenih administrativnih dolžnosti, kot so izdajanje živinskih potnih listov, matična služba in podobno, opravljati še vrsto ostalih. Predvsem naj bo krajevni urad na svojem področju prav predstavnik občine in ne zaprti (Nadaljevanje na 2. strani)

Podružnice socialnih delavcev

nova oblika socialne pomoči državljanom

Pri OLO-tajnistvu za zdravstvo in socialno varstvo v Novem mestu, že dela iniciativni odbor za ustanovitev podružnic socialnih delavcev. Predvideno je, da bodo ustanovljene do 31. marca podružnice v Novem mestu, Žužemberku, Črnomlju in v eni izmed novo priključenih spodnjeposavskih občin. Če se bo pokazala potreba, jih bodo kasneje ustanovili še v kakem drugem kraju.

Iniciativni odbor bo tudi še po ustanovitvi podružnic kot koordinacijski odbor povezoval delo teh z Društvom socialnih delavcev LRS v Ljubljani. Člani sekretarijata društva bodo tudi z osebnimi strokovnimi pomočmi pri pripravi za ustanovne občne zbornice podružnic.

Član društva oziroma podružnice je lahko vsak, ki se poklicno ali pa prostovoljno ukvarja s socialnim delom. Delo socialnih delavcev pa je urejevanje odnosov med osebami, ki so potrebne posebnega socialnega varstva, in družbo v kateri žive ter obratno. Socialni delavec pri prostovoljni pomoči otrokom, ki so socialno ogroženi, tako da jim priskrbi štipendije, letovanje, stanovanje. Pri notranji upravi, sodstvu in vzgojnopoljudstvenih domovih proučuje vzroke kriminala, predvsem mladinskih, in na podlagi izsledkov pomaga najti tej mladini pravo pot v življenju. Vseh oblik dela socialnih delavcev ne moremo

našteti, ker je socialnih problemov veliko.

Društvo socialnih delavcev LRS ima do sedaj podružnice samo v Celju in Gorici, ustanavlja pa jih po vseh večjih krajih Slovenije. Iniciativni odbor v Novem mestu je že dobil nekaj pristopnih listov iz raznih krajev svojega področja, nekaj jih pa še čaka, nakar bo začel ustanavljati podružnice. Te bodo delale v povezavi s svetovi za zdravstvo in socialno varstvo pri občini in tajnistvom za zdravstvo in socialno varstvo pri OLO Novo mesto.

Na Liscu: šele 4. julija!

Kot smo zvedeli, je Občinski komitej ZK v Sevnici sklenil, da se dan proslave na Liscu, ki naj bi bil 1. maja, prestavi na 4. julij, na Dan borcev. Do 1. maja nikakor ne bi uspeli zgraditi dovozne poti, ki bo to lepo planinsko postojanko odprla še širšemu krogu ljubiteljev planin. Na Liscu je bil v l. 1940 tovariš Tito, ki je imel tam važen sestanek.

Tako nam je odgovarjal predsednik novomeškega občinskega ljudskega odbora tovariš Maks Vale, ko smo mu zastavili nekaj vprašanj pred pomembnim dogodkom - volitvami novega občinskega odbora. Vprašanj ne bomo ponavljali, ker je prostora premalo, prisluhnite raje njegovim odgovorom.

»Na podeželju,« je nadaljeval tovariš Vale, »bomo v okviru družbene ravni gradili predvsem vodovode, razne male asanacije, vaške vodnjake, elektrificirali in podobno.

PREJ INDUSTRIJSKA OBČINA. ZDAJ POL NA POL!

S priklopljivju straskega in šentjernejskega področja se je gospodarski sestav nove občine močno izpremenil. Iz prej izrazito industrijske občine smo postali pol kmetijska pol industrijska občina. To pomeni sicer korak nazaj v gospodarskem pogledu, vendar brez hušjih

VOLITVE V OBČINI

NOVO MESTO IN TREBNJE

V preteklem tednu so bili v vseh volilnih enotah občin Novo mesto in Trebnje zbori volivcev, na katerih so ljudje volili kandidate za nova občinska ljudska odbora, hkrati pa so razpravljali tudi o osnovah občinskih družbenih planov. V obeh občinah, ki sta po združitvi precej večji, bodo volili občinska zbora v nedeljo 12. aprila, medtem ko bodo volitve v občinska zbora proizvajalcev industrijske skupine 18. aprila in kmetijske skupine 19. aprila.

VOLIVCI! POGLEJTE, ČE STE VPISANI V VOLILNI IMENIK VAŠE VOLILNE ENOTE!

posledic, ker je tudi kmetijstvo, s pravičnim gospodarjenjem seveda, donosna veja gospodarstva. Upam, da bomo zdaj lažje reševali vprašanje naših živil-

pravili posebna darila. Iz plovčevine so naredili lopatice; razen tega vežejo tudi knjige in iz zasluzka so si nabavili nekaj orodja ter materiala za teh. pouk. Iz nekdanje trgovine si bodo uredili delavnico. Tudi pionirji iz novomeške občine so zelo pridni ter prizadevni, pa o njih prihodnjic, ko bodo naredili še več, kot so doslej.

Tako poteka II. okrajno in republiško tekmovalje mladih tehnikov-pionirjev. S tem slavo najmlajši državljani velikjubilej naše Partije in SKOJ - z delom!

VREME

ZA CAS OD 27. MARCA DO 5. APRILA

Okoli 26. marca padavine z močno ohlajitvijo, v nadaljnjem poteku lepo vreme; sprva slana, pozneje topla. Nekako od 4. aprila dalje padavine s ponovno ohlajitvijo.

»Prejšnji teden smo ustanovili šolsko zadrugo! Naše prvo delo: posadili smo čebulček, kot nam je pokazal upravitelj tovariš Prahl! Sadili bomo še druge vrtnine, da bomo spoznali delo odraslih, gabski pionirji pa bomo s tem tudi kaj zaslužili. Podravljamo vse pionirje v novomeškem okraju, ko pa boste hodili na Gorjance, nas obiščite - od pomladi do pozne jeseni nas najdete v Gabruju, Šuhadolu, Jugorju, krog Gabrske gore ali na senožetih pod Gospodično, kjer pasemo krave in ovce! Seveda le takrat, kadar nismo v šoli, kamor pa zelo radi prihajamo!«

»Oče je proti, jaz pa bi...«

Kooperacija. Kooperacija! Kooperacija? Slišal sem že to besedo. Kooperacija? Ne razumem. Kooperacija - podzavljenje zemlje. Kooperacija pogodbeno sodelovanje med kmetom in zadrugo. Tudi jaz sem šel v kooperacijo. Kooperacija - oče je proti, jaz bi pa šel...

Obiskali smo kmetijsko zadrugo Sentjerneje in vašane Vrhpolja ter jih prašali o kooperaciji to in ono.

POČASI GRE...

Počasi gre s kooperacijo, je dejal Jože Kerin, upravnik Kmetijske zadruge Sentjerneje. Po vseh vaseh smo že imeli sestanke, pogodb pa imamo sklenjenih za hibridno koruzo 7,5 ha od planiranih 80 ha, za krompir 5,3 hektara - plana še nimamo, in za travnike 10,3 ha - planirano 110 ha. Vsi člani zadrugi svetov, ki imajo posestva, so šli v kooperacijo, z osta-

limi kmeti pa je teže. Nekateri nam domu obljubijo in nam zagotovijo, da bodo prišli podpisat pogodbo na sedež zadruge v Sentjerneje, vendar jih potem običajno ne vidiš več. So pa tudi taki, ki brž, ko vidijo koga z aktovko, naročijo svojim domačim, naj rečejo, da ni nobenega doma...

Z OČETOM SE NE SMES PREPIRATI

Pot od glavne ceste proti Vrhpolju pri Sentjerneju sploh ni vzdrževana. Ni še dolgo, ko je tam v blatu običajni zadržni traktor. Ljudje pravijo, da so morali v stari Jugoslaviji vzdrževati vsak svoj del poti; kdor je ni, je moral plačati občini kazen, s katero je potem ona plačala popravilo. Danes na ljudi nihče ne pritiska, zato je pot zanemarjena.

Ob tej poti sta Jernej Potočar in njegov sin sejala na njivi med pše-

nico deteljo. Potolžil sem ju, da nisem prišel zaradi davkov.

O, topa vemo! Hudičovo dobro poznamo tiste! je dejal Jernej, oče pa je sejal dalje. Ko sem mu razložil, zakaj sem prišel, je pokazal njivo čez pot in povedal:

Na onile njivi sem imel lani hibridno, pa ni bilo pridelka, čeprav sem oral 25 cm globoko. Oče se mi je zat. smejal, ker mi je že prej odsvetoval to stvar. Ne rečem, da je ne bi več sadil, toda z očetom se ne smem pripraviti. Sosed Kovačič je tudi sadil hibridno, pa je imel zelo dober pridelek. Najbrž moja ilnata njiva ni primerna tej vrsti koruze.

Povedal je še, da Vrhpolje že več let uporablja umetna gnojila. Všeč pa mu ni, da je zadruga razglasila, da bodo dobili tisti, ki gredo v kooperacijo, gnojilo bolj poceni. To je namreč držalo samo tritedne, zdaj pa ga

dobe oboji po isti ceni. Oni ni šel v kooperacijo in je kupil umetna gnojila takrat, ko so bila dražja. Zdal se mu vaščani posmehujejo, češ; to si neumen, ker si ga plačal tako drago! Če ga hočejo prodati, mu naj znižajo ceno!

Pri kooperaciji mi ne ugaja tudi to, je nadaljeval, da mora kooperant obvezno plačati zadruzi seme šele v jeseni. Nekateri bi ga namreč radi plačali takoj, ko ga dobijo.

Jerneju nekaj zamerim, kaj - bo pa že sam uganil.

»STARA SVA IN SI NE DAVA NIC DOPOVEDATI«

Franca Hudoklina, starega okoli 60 let, sem dobil doma. Povabil me je v hišo, kamor je prišla tudi žena in 14-letni sin. Povedal sem jima, od

(Nadaljevanje na 3. strani)

Razveseljiva živahnost

60 pionirskih odredov našega okraja, ki so se pripravili delno v II. republiško tekmovalje, delno pa v naše II. okrajno tekmovalje, bo tekmovalo na čast 40-letnice KPJ in SKOJ do konca šolskega leta. Ko prelistavamo te številne prijave, je v njih silno veliko volje, pripravljenosti, poguma in požrivalnosti, saj večina dela v kaj skromnih razmerah, je redki v lastnih delavnicah ali sobah, večina v šolskih razredih s tremi izmenami... Če zberemo vse te prijave, ugotovimo, da tekmujejo iz občine Brežice po prijavih le 4 odredi, iz Črnomlja je eden, iz ObLO Videm-Krško 12 odredov, iz Metlike 6 odredov, novomeška občina je prijavila kar 20 odredov.

Zanimivo je istanje po že poslanih prvih poročilih odredov, ki so v prvem mesecu tekmovalja že veliko naredili. No, naj tudi jaz tu natresem nekaj njihovih uspehov. Pion. odred »Crnih rudarjev« v Senovem je uredil delavnico za teh. krožek, naredil pa so tudi

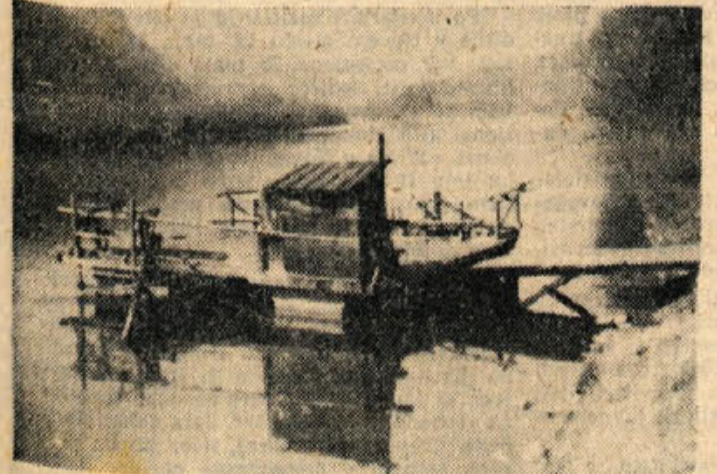
pravilni lutkovni oder, v delavnici naredili delavno mizo, popravili nekaj poškodovanih stolov ter 40 dlet za linorez. Sevnški pionirji tudi nočejo zaostajati; uredili so si tehničen krožek v Sevnici, sedaj pa ga urejajo še na Radni. Krmilnic so naredili za ves šolski sadov-

Pionirji - mladi tehniki tekmujejo

ptičje krmilnice in obešalnike iz pletene žice. Tudi odred »Ivo Lola-Ribar« v Brestanici je bil priden. Ustanovili je krožek za obdelavo kovin in foto krožek; razen tega je v mizarškem izdelal kar 26 krmilnic ter jih razdelil po sadovnjakih. Še šipe v

njak za glasbeni pouk pa so naredili ograjo iz lepenke... Pionirji iz Sela-Hinj so pričeli s konstrukcijo kozolca, zalepili vse zemljevide in za »sprške« naredili domiño. Odred »Vrščiček« iz Prevoja je naredil oder za igranje s kulisami in opravil pri tem mizarška dela s številnimi prostovoljnimi urami.

Artičani so sodelovali pri gradnji vodovoda in sedaj ga že napeljujejo v šolo. V krožku so si naredili še detektor, za Dan borbenih žena pa so pri-

Tale fotografija, delo foto krožka pionirjev v Brestanici, je že kar mala umetnina: brod na Savi pod brestaniško železniško postajo

dov. Senovo je tri, tudi občina Sevnica tekmuje s 7 odredi, trebanjska občina s 4 odredi, a Žužemberk s 4 odredi. Kar za čudili pa smo se, da med prijavitelji ni odredov, ki so lani prejeli nagrade v I. okr. tekmovalju LT: Griblje, Semič, Zilke, Orehovica, Dol, Toplice, Vavta vas, Dol, Nemška vas in Mirna, Skoda, da se še ti odredi niso vključili, vemo pa, da ne bodo stali ob strani. Naj le poprimo na delo in postanejo tekmovalci!

okna so vstavili in popravili ključavnico, Lepenkarski krožek je naredil 100 mask za pionirsko maskarado. Prometni krožek pa se že seznanja z delovanjem traktorja pri KZ ter o prometnih predpisih. Pionirji z Dvora pri Žužemberku so začeli s fotografiranjem, uredili so si delavnico, na šolskem vrtu pa napravili obod za toplo gredo. Mokronoški tehnikipionirji so poživili kar 5 raznih teh. krožkov in v šoli uredili delavnico. Trebanjci pa so po-

Za našo varnost in red

Približno enako stanje je pri civilni zaščiti. Nobena občina še nima službenca, ki bi delal za civilno zaščito in požarno varnost. Mobilne enote civilne zaščite, so temu stanju primerne in ne ustrezajo več zahtevam. Matičarji imajo preveč svojega dela in se ne utegnejo ukvarjati z vprašanjem civilne zaščite in požarne varnosti. Mobilne enote civilne zaščite nimajo primerne opreme, skladišča zanj in kabinetov. Lanj sta bila v Dolenjskih Toplicah dva enajstredna tečaja za vodstva civilne zaščite in industrijske zaščite. Osemnajst pripadnikov civilne zaščite iz vseh občin in šestindvajset pripadnikov industrijske zaščite iz industrijskih podjetij v okraju je na obeh tečajih pridobilo dragoceno znanje in praktične izkušnje za delo na tem področju. V industrijski zaščiti je stanje mnogo boljše. Lanj so bili po industrijskih podjetjih ustanovljeni novi odbori in ustvarjena evidenca pripadnikov industrijskih mobilnih enot. Organi delavskega upravljanja bodo morali posvetiti temu vprašanju več pozornosti.

POŽARNA VARNOST

V letu 1958 je bilo vsega 106 požarov. V 24 primerih je povzročila požar malomarnost, v 14 primerih so bile krive gradbene pomanjkljivosti, v osmih primerih slabe električne napeljave, enkrat pa je povzročila požar železniška lokomotiva, enkrat parni valjar na cesti, šest požarov je povzročila strela, 22-krat je bil ogenj namenoma podtakljen, 19 požarov so povzročili mladoletni otroci pri igri z vžigalicami, dvakrat je prišlo do samovžiga in devetkrat je bil vzrok požara neznan. Vsi našteti požari so povzročili lanj 43 milijonov 225 tisoč dinarjev škode. Od tega je bilo v socialističnem sektorju lastništva 10 milijonov 282 tisoč dinarjev, v zasebnem pa 32 milijonov 935 tisoč dinarjev škode.

aradi neprevidnosti — 300 tisočakov škode

Ni še dolgo tega, ko je I. J., star 49 let, doma iz Stranske vasi pri Semčiču, odvrnil od dvorišču Pečarjevega posestva vžigalice, s katero si je malo prej prižigal cigareto. V bližini je stal 200-literski bencinski sod, iz katerega so nekaj minut prej točili bencin. Takoj je nastal manjši požar, ki se je razširil še v podstrežje gospodarskega poslopja. Zgorela je živinska krma; škode je približno 300.000 dinarjev.

Tudi v rokah odraslih je poluglasa vžigalica lahko zelo nevarna! Kadilci so povzročili že prenekatere nesreče in tudi I. J. je zdaj med njimi.

»V Kandiji goril«

V soboto, 21. marca, je prišlo do požara v Novem mestu na Trdinovi cesti 2. V stanovanju Franca Lukšiča se je v drugem nadstropju zgradbe vnela omara in v njej perilo — zaradi velike vročine pa tudi heraklitna stena na katero je bila omara naslonjena. Do požara je prišlo verjetno zaradi malomarnosti Lukšiča, ki se je prejšnji večer vrnil domov vinen in vključil ali pustil vključen električni kuhinjski aparat, ki je bil pod omaro. Gasilci so prišli na mesto požara šele okoli osme ure zjutraj, ker prej niso bili obveščeni, čeprav je požar nastal ponoči. Lukšič namreč ni poklical gasilcev, ampak je poizkušal po-

de. Prostovoljna gasilska društva so obvarovala 635 milijonov dinarjev premoženja, ki bi ga sicer uničil ogenj.

Občinske komisije za požarno varnost so lanj pregledale 92 industrijskih objektov v novomeškem okraju. V večini primerov so komisije ugotovile neprimerne električne napeljave, dalje, da so skladišča lahko vnetljivih tekočin neurejena in ne ustrezajo predpisom, da so skladišča lesa neprimerna in podstreljiva prav tako neurejena. Komisije so povsod dale navodila za izboljšanje takšnega stanja. Organi delavskega upravljanja imajo do teh vprašanj neresen in celo malomaren odnos. Na podeželju so še vedno pogosti primeri, da kmetje spravljajo suho živinsko krmo na podstrežjih, da so dimovodi nepravilno izpeljani in električne napeljave pomanjkljive. Vse to je pogosto vzrok požara, ki ima za posledico neprecenljivo gospodarsko škodo.

To so le nekateri zapiski s seje sveta za notranje zadeve okraja Novo mesto, ter izvlečki iz letnega poročila tajništva za notranje zadeve. Čeprav le zapiski, govori o raznih vprašanjih in pojavih, ki nastajajo v naši družbi in bi jih moral reševati razen organov tajništva za notranje zadeve, sodišče in javnega tožilstva širši krog državljanov. Vse prebivalstvo bi moralo sodelovati pri tem. Preko raznih oblik delavskega in družbenega upravljanja in pomočjo številnih družbenih organizacij. V dobro nam vseh je nam socialistična družba zagotvila udeležbo in upravljanju, ki bi jo lahko uporabljali tudi na tem področju, čeprav smo jo doslej žal zanemarjali.

Zar pogosti sam, kar pa mu ni uspelo. Novomeški gasilci in gasilci tovarne »Novoles« so ogenj omejili in pogasili s tem, da so podrli približno polovico stene med Lukšičevim in Pečarjevim stanovanjem. Zgradba je last KGP Novo mesto in je zavarovana. Škoda še ni ocenjena, pravi vzrok požara pa ne ugotovila strokovna komisija.

Vžigalice v otroških rokah — ogenj v gozdu

Komaj smo pred dnevi poročali o otroku, ki je zanetil požar, moramo svariiti starše in učitelje, da lahko postanejo vžigalice v rokah otrok zelo nevarne. 8. marca popoldne so se vračali otroci iz šole v Vidnu-Krškem. Med njimi je bil tudi 9-letni N. N., ki je skupno z ostalimi igral ob cesti praprota in jo zažigal. Praprota je bila suha in se je vžigala; ogenj se je hitro razširil, tako da je pogorelo približno 40 arov gozda. Ogenj so pogasili domačini iz Gunt in krški gasilci. V gozdu sicer ni nastala velika škoda, kjer so les pred dvema letoma izsekali. Lahko pa bi vendarie nastala ogromna škoda.

Vreme je suho in vsak gozdni požar je lahko usoden! Starši, učitelji: še in še opozarjajte otroke, da sie z ognjem in vžigalicami ne smejo igrati!

Ugodno prodamo:
12 ZVOČNIKOV
3-5 W,
3 MIKROFONE,
OJACEVALEC
Philips 40 W,
OJACEVALEC
Radio ind.
Zagreb 50 W.

Interesenti naj se javijo v
TEKSTILNI TOVARNI
NOVOTEKS
NOVO MESTO

ZUNANJEPOLITIČNI TEDENSKI PREGLED

Ko je britanski ministrski predsednik Macmillan pred nekaj tedni obiskal Sovjetsko zvezo, so ga v glavnem spremljale dobre želje britanske javnosti. Skoraj vsi njegovi zavezniki so več ali manj nasprotno njegovi poti v Moskvo. Uradni Bonn ni niti mislil na kakšen »odmik« v Srednji Evropi, Paris se je kupal, ker je tako in tako prepričan, da mu ZDA in Velika Britanija ne pripisujejo tistega pomena, ki mu gre, ameriška vlada pa takrat še ni hotela slišati o kakšni konferenci na najvišji ravni.

En vendar se je v nekaj tednih marsikaj spremenilo. Najnovejša poročila iz Washingtona oziroma iz Gettysburga, kjer se posvetujeta Eisenhower in Macmillan s svojimi sodelavci, kažejo, da se ta pomembni sestanek razvija ugodneje, kot so pričakovali. Iz nepopolnih poročil je že mogoče sklepati, da sta se oba predsednika sporazumela, da je treba sklicati konferenco zunanjih ministrov in da je treba razvijati misel o »odmiku« v Srednji Evropi. Če pa, da to še ni vse. Iz tega namreč izhaja, da sta se London in Washington voljna udeležiti konferenci na najvišji ravni. To je konferenca, ki bi se je udeležili poglavarji vlad ZSSR, ZDA, Velike Britanije in Francije. Sicer bo najbrž v odgovoru na sovjetsko noto poudarjeno, naj Moskva nikar ne pričakuje, da bo do sestanka na najvišji ravni tudi avtomatično prišlo, ker bi s tem zmanjševali vreden konferenco zunanjih ministrov (ki ji Hruščev ne pripisuje nobenega pomena), pač pa je pizitivno že to, da sta dve glavni zahodni državi voljni priti na

konferenco na najvišji ravni. Drugo pozitivno dejstvo je načelna privolitev obeh anglosaških predsednikov, da je treba začeti z združevanjem Nemčije, toda ne nujno več s svobodnimi volitvami, kar je za Sovjetsko zvezo popolnoma nesprejemljivo, ampak s konfederacijo obeh Nemčij. Pred kakimi tremi meseci je ameriški zunanji minister Dulles prvič namignil, da ameriška vlada ne vztraja več pri svobodnih volitvah kot pogoj za združitve obeh Nemčij.

Ta izjava, ki jo je Dulles pozneje sicer

ga zagovornika. Vse kaže, da je stari kancler le preveč tog, da bi se znal prilagoditi novim časom in spremenjenim razmeram. Seveda se Eisenhower in Macmillan zavedata, da Etengeta Bonn in Paris povzročita težave. Toda večina opazovalcev meni, da se bo moral Adenauer naposled le ukloniti. Brez svojih zaveznikov ne more voditi nobene učinkovite politike. Ostanje mu morda še ena pot, ki pa je najmanj verjetna: neposredna pogajanja s Rusi. Toda v tem primeru bi moral

Zahod se pripravlja

omilil, je povzročila velik preplah v Bonnu. Dotlej je namreč Zahod kot en mož zagovarjal bonnsko stališče »svobodne volitve ali nič«. Toda prišlo se je hujše reči za Bonn; Macmillanova pot v Moskvo, Hruščev v Vzhodni Nemčiji, voditelj socialistični demokrate Ollenhauer pri Hruščevu, socialna demokrate Schmidt in Erler v Moskvi in naposled — socialnodemokratski načrt za začetek reševanja nemškega vprašanja, ki med drugim določa »odmik« v Srednji Evropi in združevanje s konfederacijo med obema Nemčijama. Najhujše pri vsem tem pa je to, da je načrt, ki so ga socialistični demokrate objavili pred nekaj dnevi v marsikateri točki podoben stališču Washingtona, doslej najtrdnjšega Adenauerjeve-

stari kancler je bolj popuščati. Bolje je imeti na svoji strani zaveznike, čeprav so ti postali nezvesti. Počakati bo treba na konec razgovorov med Eisenhowerjem in Macmillanom, preden bo mogoče izreči približno sodbo o tem, kako se bo položaj zasukal. Toda že zdaj je mogoče domnevati, da je Macmillan kot pobornik prožne politike do Sovjetske zveze v precejšnji meri uspel. Da si je s tem nabral političnega kapitala pred parlamentarnimi volitvami v Veliki Britaniji, je za svet postranskega pomena. Ni pa postranskega pomena, dejstvo, da se je zahod le zganil in skuša zdaj sestaviti konstruktiven načrt kot odgovor na ruske predloge, ne pa da samo vpilje »Berlina ne damo!«

Osebna odgovornost odbornikov

pogoj za kolektivno odgovornost obeh občinskih zborov

(Nadaljevanje s 1. strani)

V ozek administrativni okvir. Na krajevnem uradu mora državljan, dobiti vsa navodila, tam naj mu uslužbenec napiše prošnjo in tudi posreduje njeno rešitev iz občine. Občani s podeželja naj se zatekajo na občino le v zelo nujnih primerih in šele nato, ko so se prej že posvetovali na krajevnem uradu.

KRAJEVNI ODBORI DOBE TUDI VEČJO MATERIALNO POMOC

Krajevni odbori ne bodo razvijali le komunalne dejavnosti, temveč bodo morali zaživeti v družbenem življenju na vasi in z njim dobesedno zrasti. Postati bodo morali vsakdoželje želja in potreba, prebivalcev svojega področja z občino. Ker bo pri tako razširjenih vlogi krajevnih odborov nastopilo tudi vprašanje materialnih sredstev, smo o tem že razmišljali. Krajevnim odborom bomo prepustili v uporabo sklad za ceste, vse najemnine od zemljišče splošnega ljudskega premoženja, pristojbine od pokopališč in sejmšči, vodarino vaških vodovodov in podobne dohodke. Morali bodo seveda prevzeti ob-

veznost za vzdrževanje vseh teh naprav, presežke pa bodo lahko uporabljali po svoji uvidevnosti. Razpravljamo tudi o prenosu sredstev za gospodarske investicije na krajevne odbore. Tam kjer bomo nameravali graditi šole, vodovod in podobno, bomo pomeni predvidena sredstva na krajevni odbor, ki bo nato nastopal kot upravičenec gradnje. Moral bo skrbeti za primerno enostavno knjigovodstvo, iz katerega bo razvidno kam in kako so ta sredstva uporabljali, ker bodo finančni organi to kontrolirali. Tak način izvajanja negospodarskih investicij nameravamo uporabiti tudi pri melioracijskih delih na šentjernejskem polju. Krajevni odbori so sposobnejši mobilizirati razpoložljiva sredstva na področju, vstaveš tudi samoprihodek občine, kar gradnjo samo pomeni, razen tega pa tako tudi prenašamo uresničenje oblasti na državljanje in uveljavljamo samoupravljanje.

SE BESEDA O ODBORNIKIH

Marsikatera pikra pade na račun občine. Vendar nismo vsesga krivi mi, mislim predsedstvo, ker v obeh ljudih še vedno le mi predstavljamo obščino. V večini primerov so krivi raznih negodovanih odborniki tistih volilnih enot, kjer kritika nastane. Bilo je slišati mnogo besed o tem, da ne sklicujemo zborov volivcev. Če bi hoteli te zborove sklicevati iz Novega mesta, bi zato potrebovali poseben urad. Človeku se nehoče vsili vprašanje: čemu pa imamo odbornike? Mislim, da je krivda prav tu, ker odborniki nimajo dovolj stikov z ljudmi in ker ljudem ne znajo prisluhniti. V vseh letih, kar sem predsednik občine, še nisem doživel, da bi prišel k meni odbornik (izvzeti so ožji sodelavci, s katerimi sem v stalnih stikih) in mi potoli o kakšnih težavi na svojem področju ter hkrati predlagal rešitev. Pogosti so primeri, da so prav odborniki nosilci nezdrave kritike.

Se en žalosten primer: že pet mesecev pišemo, govorimo in razpravljamo o dvigu storilnosti in plačevanju po učinku dela. Naš zbor proizvajalcev pa še danes ni zavzel konkretnega stališča do tega pomembnega vprašanja in ni sprejel še nobenih zaključkov za njegovo rešitev!

Individualna, osebna odgovornost odbornika v obeh zborih je še zelo nizka in prav zato je nizka tudi kolektivna odgovornost odbornika v obeh zborih. Individualna, osebna odgovornost odbornika v obeh zborih je še zelo nizka in prav zato je nizka tudi kolektivna odgovornost odbornika v obeh zborih. Individualna, osebna odgovornost odbornika v obeh zborih je še zelo nizka in prav zato je nizka tudi kolektivna odgovornost odbornika v obeh zborih.

Poslej: 90 odbornikov

Poročili smo že o začetnem ljudskem odboru, ki je bil sestavljen na združitvi občin Novo mesto, Straža-Toplice in Šentjerneje ter z delom bivše občine Mokronog. V njem so zdaj 104 odborniki. Ker pa dopušča zakon o volitvah in odplekci ljudskih poslancev v eni občini le 50 odbornikov v občinskem zboru in dve tretjini, največ pa 50 odbornikov v občinskem zboru proizvajalcev, je bilo sklenjeno, da bo imel novi občinski ljudski odbor Novo mesto 90 odbornikov: 50 v občinskem zboru, 40 pa v zboru proizvajalcev (od teh 32 za skupino industrije, trgovine in obrti in 8 za kmetijsko skupino). Razmerje za zbor proizvajalcev je določeno po vrednosti skupne proizvodnje.

Delovna predsedstva zborov volivcev so imela v novomeški občini zadnji teden precej dela. Na sliki: z zbora volivcev II. terena, ki je bil v petek, 20. marca

AVTOBUSNI VOZNI RED na avtobusni progi Novo mesto-Vinica

Za boljše povezavo prebivalcev Sinjega vrha in okolišnih vasi z Vinico, Črnomljem, Metliko in Novim mestom spremenljamo dosednji avtobusni voznik red na avtobusni progi NOVO MESTO—VINICA s 1. aprilom 1959

1	2	3	Odh.	NOVO MESTO	Pr.	1	2	3
14.00								
* 15.10								
15.15								
15.45								
15.50								
16.25								
16.30	5.10		Odh.	VINICA	Pr.	6.00		17.25
16.55	5.30		Pr.	SINJI VRH	Odh.	5.35		17.00

Opombe: * pomeni: avtobus ima v Metliki zvezo za avtobus za Karlovac
1 Avtobus obratuje samo ob četrtek od 1. IV. do 1. XI.
2 Avtobus obratuje vsak dan

Dosedanja zveza z vlakom v Črnomlju s tem avtobusom odpade. Potniki, ki potujejo z vlakom: poslužujate se avtobusa z odhodom iz Črnomlja za Vinico ob 17.55 uri!

TOVARNI IN AVTOBUSNI PROMET
"GORJANCI"
Novo mesto

OB STIRIDESETLETNICI KOMUNISTIČNE PARTIJE JUGOSLAVIJE

REVOLUCIONARNO GIBANJE NA DOLENJSKEM V LETIH 1918 DO 1941

FRANČEK SAJE

Imeli smo protestni obhod z rdečo zastavo skozi mesto na kolodvor. Z njim smo pokazali, da je ves kočevski proletarijat napravil eno fronto proti buržoaziji in srmatni vladi.

V stavki so tudi lesni delavci in imamo vse kmete za seboj.

23. aprila so se stavkujoči železničarji in rudarji ob 14.30 kljub prepovedi zborovanj zbrali pred šolskim poslopjem v Kočevju. Komunisti in na njihov pritisk tudi nekateri socialistični demokrate so delavcem pojasnjevali potek stavke. Po ohranjenem poročilu tajnika okr glavarstva Alojzija Marana so govorniki naglašali, da ne priznavajo ne glavarstva, ne deželne in beograjske vlade, ampak da je za njih »edini merodajni faktor, katerega moramo ubogati, naš sovjet v Ljubljani.« O borbenosti delavcev pa je poročal:

»Dasiravno je zelo deževalo, je bilo vendar vžig zelo veliko poslušalcev in poslušalk... in njihovim izjavam pritrjevali...»

Govornikom si nisem upal ugovarjati ali besede odvzeti ozir. shod razpustiti, ker sem se bal, da ne bi prišlo do hudih izgovorov, ker ni bilo navzočih zadostno število orožnikov.

Ker je 23. aprila pripeljal iz Ljubljane prvi vlak v Kočevje, so železničarji in rudarji nato razdelili na kočevski postaji tovorni vlak in vagon. Zjutraj 24. aprila pa so med Staro cerkvijo in Lipovcem pretrgali železniško in pošto brzojavno žico, s čimer so preprečili nadaljnje pošiljanje vlakov iz Ljubljane v Kočevje.

V nedeljo, 25. aprila, je stavkovni odbor zopet kljub prepovedi sklical shod pred ljudsko šolo. Začel se je ob pol 10. uri pod

12 vodstvom Antona Kinga, komunističnega predsednika Unije rudarjev. Po oceni v poročilu okrajnega komisarja Maršiča je množica štela okrog 2000 rudarjev in kmetov iz sosednjih občin. Govorniki so tudi to pot naglašali, da ne priznavajo nikake buržoazne oblasti, ampak le »naš sovjet in naša organizacija«. Tajnik Unije rudarjev Alojz Novak je poročal o poteku stavke v drugih krajih in pobijal neresnične govorce. Za njim je govoril kmet Mohar iz Dolenje vasi, rudar Ivan Erker in kmet Alojzij Rebič iz Dolenje vasi.

26. aprila je v Kočevje zopet pripeljal vlak iz Ljubljane, ki ga je ščitilo močno vojaško spremstvo.

Sele 27. aprila je orožništvo v Kočevju dobilo vojaško okrepitev, da se je upalo začeti z aretacijami. Zandarji so zaprli prve tri delavce.

Ko je dežurni rudar pri sireni zvedel za te aretacije, je okrog 14. ure zavrel sireno, kar je bil dogovorjen znak za primer nevarnosti. Kmalu se je zbrala množica stavkujočih rudarjev. King jim je sporočil vest o aretacijah in jih vprašal, ali se hočejo vrniti na delo, ali pa nadaljevati stavko. Odlučili so se za nadaljevanje stavke.

Na pisk sirene so se začeli zbirati tudi kmetje iz bližnjih in tudi oddaljenejših vasi okrog Kočevja. V skupinah so peš in z vozovi hiteli v Kočevje. Nekateri so s seboj vzeli tudi orožje. Ko pa so prišli do mesta in izvedeli, da je shod stavkujočih že končan in da je Kočevje zasedla vojska, so se vrnili na domove.

28. aprila zjutraj so stavkujoči na progi pred Kočevjem spulili 24 želebnj pri tračnih, da bi preprečili železniški promet. V več občin kočevskega okraja so razposilili kurirje z obvestilom, naj pridejo delegati krajevnih političnih organizacij naslednje jutro v Kočevje.

29. aprila se je zbrala v Kočevju delegacija 30 delavcev in kmetov iz kočevskega okraja. Odsli je na okrajno glavarstvo in zahtevala izpustitve aretiranih tovarišev, v kar pa glavar ni hotel pristati.

Sest aretiranih delavskih zaupnikov je okrajno glavarstvo 29. aprila obsodilo na zapor od enega do pet mesecev in na plačilo kazni od 2000 do 10.000 kron zaradi prestopka, ker so »vkljub prepovedi dežvlade in okr. glavarstva sklicali javne shode in govorili na istih.«

30. aprila je državno pravdnitvo v Novem mestu predlagalo preiskavo proti osemim rudarjem in kmetom, »ker so na javnih shodih 23., 25. in 26. IV. v Kočevju oziroma Moziju in tudi ob drugih prilikah javno pozivali in dražili na nepokornost zoper zakone, uredbe in zakonite naredbe oblasti...« Hkrati je za vse predlagalo zapor in poizvedbe proti ostalim sodelavcem.

Kočevski rudarji so še vedno nadaljevali stavko. Ker se je okrajno glavarstvo v Kočevju balo, da ne bodo razjarjeni rudarji s silo osvobodili svojih zaprtih tovarišev, je 2. maja poslalo vse aretirane, ki jih je bilo že trinajst, v zapor v Novo mesto. Kasneje pa so zaprli še sedem delavcev in kmetov.

Po končanem zaslišanju je okrajno sodišče v Novem mestu 12. maja 1920 spustilo štiri osumljene, 26. maja 1920 pa ostalih šestnajst. Sodišče je preiskavo nadaljevalo do 27. avgusta 1920, ko je bila ustavljena. (Po dokumentih iz sodnega spisa Kopa leta 1920, sodnega spisa proti voditeljem železničarske stavke pred deželnim sodiščem v Ljubljani leta 1920 in iz arhiva deželne vlade.)

Medtem je buržoazna oblast z najostrejšimi represalijami neusmiljeno udarila po kočevskih rudarjih, da bi zlomila to revolucionarno komunistično tedinjavo. Okrajno glavarstvo v Kočevju je štirim rudarjem, ki jih je sodišče brez obsojbe spustilo na svobodo, 28. maja 1920, dala nalog, da v petih dneh zapuste okraj, sicer jih bo prisilno izgnalo v domovinske občine. Rudniška uprava je odpuščala tretjino, to je okrog 300 rudarjev, ki so pokazali največjo oddolnost v stavki. Za odpuščene rudarje je socialdemokratsko vodstvo Unije rudarjev odklonilo vsako intervencijo za vrstnarje na delo, ker so bili zaupniki in pristajači komunistične stranke. — Ko so tako ostali na cesti in niso nikjer v domovini mogli najti koščka kruha, so po večini odšli s trebuhom za kruhom v francoske rudnike. — Ostale rudarje pa je buržoazija opravljala med ljudstvom in klevetala v svojem časopisu, da so hoteli proglasiti na Kočevskem sovjetsko republiko. Ta nasilstva in obrekovanja so za nekaj časa zbegala kočevski proletarijat. (»Rdeči prapor, 18. VIII. in 18. IX. 1920.)

MLADE, PRIDNE ROKE...

Razgibani klubi mladih tehnikov v občini Žužemberk

Ljudska tehnika v Žužemberku tekmuje na celotnem področju svojega dela. Pos-

mezne sekcije razširjajo svoje načrte in jih že uresničujejo. Mnogo si prizadevajo klubi mladih tehnikov. Le-ti delujejo na vseh šolah v občini. Njihovo delo se odvija v krožkih za ročne spretnosti, v foto-krožkih in v splošno kmetijskih krožkih. Krožki za ročne spretnosti in splošni kmetijski krožki delujejo na vseh šolah, foto krožek pa sedaj le na treh.

diaprojektorjema, eden je do-ločen za predvajanje diafilmov na elektrificiranem področju, drugi pa na neelektrificiranem. Za kmetijske krožke bodo pri-skrbeli kolekcijo umetnih gnojil, zaščitnih sredstev, semen in močnih krmil, prospekte različnih kmetijskih strojev in naprav ter najosnovnejše orod-je za delo v sadjarstvu.

Zadnje tedne so se kar vrstili zaključki gospodinjstkih tečajev, ki so jih priredile ponekod kmetijsko-gospodar-ske šole, druge pa ženska društva s pomočjo prosvetnih delavcev. O tečajih v Biču, na Vel. Gabru, Stopičah in Gabrju smo že pisali; naj omenimo danes še uspele tečaje v Soteski, Otočcu, Cerneči vasi, Podbočju in Dragatušu — tu so ga zaključili v soboto zvečer — in dodamo še podatek: v devetih tečajih je bilo približno 180 deklet. Ponekod — kot v Gabrju — tečaje še nadaljujejo s splošno izobraževalnimi predavanji. Povsod pa želijo starši in dekleta, da bi takih tečajev bilo še več, saj dajo mladim ljudem dobro mero prepotrebne znanja. — Na sliki: tečajnice v Gabrju na Gorjancih pripravljajo narezek za povabljenega matere.

»Sami smo naredili krmilnico, sami smo tudi fotografirali...« (Iz foto-krožka pionirjev v Bre-stančah)

Planinci PD »LISCA« so zborovali

V petek je bil v dvorani Svobode na Vidmu redni letni občni zbor PD »Lisca« Videm-Krško. Planinci so pozdravili svojih sredi goste iz Podsedusa, Planiske zveze Slovenije, so-seđnjih planinskih društev ter političnih forumov ter družbenih organizacij.

biteljev gora. Posebno navdu-šeno so člani sprejeli predlog, s katerim so tov. Gaša Me-sesnela za dolgoletna prizade-vanja na področju planinstva sprejeli v društvo kot častnega člana. Razveseljivi so bili tudi podatki o gospodarskem stanju društva, ki prav vzorno srbj za svojo postojanko na Lisici. Za red in čistotno kot tudi za uspeh je bilo izrečenih nič ko-liško pohval na račun oskrbnika in njegove brhke ženke, ki na-pravila bivanje v domu resnič-no prijetno.

PRAZNOVANJE V ADLEŠIČIH

Preteklo nedeljo so slavili v Adlešičih v Beli krajini že sedmič svoj krajevni praznik — 22. marec, ki spominja Adlešičane z okolici na vdor Nem-cem in ustašev leta 1945. Ta čas je bil v Adlešičih sedež karlo-vškega vojnega področja.

Ker smo o načrtih društva pred kratkim že poročali, naj danes povemo le še to, da so člani zaupali vodstvo spet — sedaj že deseti izvoljenemu — Tončku Cebularju. Med sklepi so važna posebej oni o pozitiv-ju dela z mladino kot tudi o akcijah, ki jih čakajo v zvezi z veliko proslavo v počastitev 40. obletnice ZK in SKOJ.

—ok

Sevniški »Na pomoč!«

V nedeljo, 1. marca, so se v Sev-niški zbrali predstavniki vseh ga-silskih enot s področja Sevnice. OBZ združuje 4 industrijske eno-te in 12 krajevnih enot gasilcev. Prvič sta na tem občnem zboru sodelovali tudi priključeni društvi iz Loke in Brega. Zboru sta pri-sostvovala tudi predsednik Okraj-ne gasilske zveze tov. Mirič in tov. Leo Komar, predstavnik Gas-iliske zveze iz Krškega.

da taka slaba društva ne obstajajo zbirati na se v primerih nesreče ra-čuna le na ona, ki so resnično spo-sobna stopiti v boj z ognjem. Po-membna ugotovitev je tudi ta, da so najbolj opremljena (razen ma-tičnega društva v Sevnici) pred-tem industrijska društva, za kar gre vse priznanje razumevanju podjetij. Kaže, da tam dobro skr-bijo za varstvo družbenega pro-izvajanja.

ŠOLA ZA STARŠE

sestavni del izobraževanja odraslih

V četrtek, 12. marca, so bila zadnja predavanja novomeške šole za starše, ki se je začela že 16. januarja letos. V šolo, ki jo je organizirala komisija pri okrajni Zvezi prijateljev mladi-ne, se je vpisalo 176 staršev: 155 žensk in 21 moških. V zad-njih tednih se je obisk neko-liko zmanjšal, da je bilo po-večrno v obeh mesecih še ved-no 153 obiskovalcev pri vseh predavanjih. Stalno so bile po-blije 3 učilnice osnovne šole, kjer so bila predavanja.

6. O higieni doma (dr. Božo Oblak), 7. Vzgoja v borbi za pravilne socialistične odnose (prof. Ema Muserjeh), 8. O so-cialni in pravni zaščiti otroka in družine (sodnik Leon Koro-šec) in 9. Izбира poklica in po-klicno svetovanje (Martin Fujs).

I. O duševnem razvoju otroka in pogostih njegovih napa-kih (prof. Tone Trdan), 2. Kako pomagamo otroku pri učenju (prof. Ivan Andoišek), 3. O spolni vzgoji (ing. Ivo Zobeč), 4. O regulaciji rojstev in škod-ljivosti splava (dr. Ljubo Kre-tič), 5. Otroške bolezni in prva pomoč (dr. Suzana Furjanova).

Po starosti so bili starši od 27 do 57 let. Povprečna starost obiskovalcev je 37 let, največ staršev je bilo od 30 do 40 let. Pod 27 letom ni bilo nobene matere ali očeta. Ta statistika da misliti. Po večini so bili v šoli starši, ki imajo šoloobvezne otroke. Vodstvo šole bi želelo, da bi se v bodoče vpisovali v podobne šole tudi starši, ki so komaj začeli družinsko življe-nje, da se vnaprej seznanijo z vsemi problemi otrok in da bi usmerjali delo z otroki po na-čelnih sodobne pedagogike, mla-dinske psihologije in zdravstvenih dognanj.

Geološke raziskave na Senovem

Zaloge neizkopanega premo-ga v Rudniku rjavega premoga v Senovem se krčijo. Ze zdaj je treba iskati nova nahajališča, da bi bil nadaljnji obstoj rud-niške pravčasno zagotovljen. Uprava rudnika je že ukrenila vse potrebno. Zavod za geološko raziskovanje je predlagal večje raziskave, ki bi trajale pet let. Raziskovalna dela so draga in bi stala 200 milijonov dinarjev. Rudnik bo težko prenesel tako velik izdatek, če bi ga moral ubrskati sam. Treba bi bilo pri-skočiti na pomoč v kakršni koli obliki ali s krediti ali z ude-ležbo družbe pri realizaciji tega načrta.

Hvalevredno je, da so starši z velikim zanimanjem sledili predavanjem, razpravljali o problemih in pokazali pri tem vso resnost. Med obiskovalci je bilo 30 staršev iz okolice (Brš-ljin, Potočna vas, Irča vas, Got-na vas, Brod, Graben).

Uspel rodiljski sestanek v Črnomlju

V nedeljo, 15. marca, so se bili zbrali starši iz Črnomlja in okoliških naselij v Prosvetnem domu na rodiljski sestanek, ki ga je vodil ravnatelj črnomljs-ke osemletke tov. Andrej Petek. Sestanek je dopolnilo predavanje prof. ing. Zobeča iz Novoga mesta o temi »Spolna vzgoja v družini«. Predavatelj je z razumljivimi besedami ter prijetnim podajanjem snovi pritegnil pozornost prav vseh navzočih, med katerimi je bilo

veliko več mamic kakor očetov. Besede in misli predavatelja so ponesli starši domov tudi ti-štim, ki se sami niso mogli ude-ležiti sestanka.

V veseljem poročamo:

19. marca je 30-letna ZALKA HOČEVAR iz Vr-hovčevce ulice v Novem mestu, našla pred trgovino MODA v mestu denarico z 20.720 dinarji. Takoj je odšla na postajo ljudske milice in najdeno oddala. Kmalu zatem se je prav tam oglasila 55-letna Marija Kofol iz Rihpovca 32 pri Trebnjem in potožila, da je zgubila denarico in pečko gotovine. Predstavljaj-te si njeno srečo, ko je dobila izpolnjeno takoj povr-njeno! Za nagrado je pošteni najditeljci podarila 2.072 dinarjev.

Tončka Majcen: SPOMINI NA BORBO

Iz Novoga mesta so prišla Angelca Jeršin-Siška, Martina Petrič, Mica Ferlič, Ursula Saje iz Bršljina. Vida Brestova je recitirala svoje pesmi. Konference so se udeležile nekaj dni prej došle aktivistke SPZZ Lenčka Pirc, sekr. podokrožja Trebelno, in Cerar Zinka-Zdenka, sekr. podokrožja Smarjeta. Nekaj tovarišic se ni moglo udeležiti konference zaradi ita-lijske ofenzive. Od aktivistov so konferenci prisostvovali okr. sekr. Klemen, Penca, Meta Košir, Aleš Franciška-Dunja, por. Ščurk. Dunja je ravno tisti dan zvedela, da je v borbah izgubila moža. Konferenco je začel sekretar OO OF inž. Lev-stik, govorila je Mara Rupena in Helena Puhar. Konferenca je potekala pod zelo dramatičnimi okolnostmi, saj je pokalo vse naokrog. Tretja četa ZDO s komandirjem Vinkom Rob-kom je stražila okolico. Spominjam se, da je med konferenco prišel Robek in rekel zbranim ženam, naj se ne boje, da bo prej padel zadnji partizan, kakor bi se kateri od udeleženk kaj naredilo. Žene, čeravno so imele nekatere otroke pri sebi, so korajžno vztrajale do konca in pri odhodu izjavljale, da jim ni žal dolge poti. Poudarjale so, naj bi se spet kmalu organiziralo kaj takega.

Sredi julija 1943 je prišla na naše okrožje, ki se je nahajalo na Runčecu pri Novi gori, za nekaj časa tov. Angela Ocep. Na okrožju se je zadrževala v tem času tudi mlada pesnica Maajda Peterlin-Vida Brest. V tem času smo se s tov. Angelo Ocejpo udeležili konference žena v Globodolu, mirno-peško podokrožje. Sekretarka podokrožja je bila Mimi Glo-beinik iz Bršljina, poročena Humar. Razpravljali smo o raz-širitvi in utrjevanju organizacije SPZZ in o pomoči vojski. Nadalje so bili sestanki žena v juliju ali avgustu v Grčevju, kjer je bil navzoč tudi tovariš Levstik; v Zgornjih Sušicah in Gabrovici pri Malkovcu, kjer je bila tudi sekretarka pod-okrožja Trebelno Lenčka Pirc in Dunja. Večja konferenca žena je bila, mislim, v avgustu 1943 na »Pul« pod Trebelnem pri Sravin, kamor so prišle žene iz Mokronoga, Trebelna, Lakenca in Malkovca. Zdi se mi, da je na tej konferenci govorila tudi Mara in Lenčka kot sekr. podokrožja. Na kon-ferenci so bili tudi člani podokrožja.

Kljub stalnim izpadom Italijanov in njihovih hlapcev belogardistov iz postojank ali obstrjeljevanje iz topov parti-zanskih središč: Jagodnik, Nova gora, smo že dalj časa čutili, da bo kmalu kapitulacija Italije. V tem času se je tu priprav-ljal teren za prevzem oblasti. Zadnji dan pred kapitulacijo Italije smo se nekateri aktivisti zadrževali v Grčevju, v Hmeljniški zidnici; med drugimi: Angela Ocep, Mara Rupena, Bogdan Osolnik, Meta Košir, Dunja in jaz. Naše partijsko in vojaško vodstvo je že prej imelo razgovore z generalom Ceruttijem o predaji. Kljub kapitulaciji Italije so se še vedno držali belogardisti na nekaterih blokih Novoga mesta in streljali po naših, ki so hoteli v mesto. Kakšne pol-ure po razorožitvi belogardistov smo šli še gornji v Novo mesto, se napotili proti rotovžu, kjer so potekali razgovori med našimi in Italijani. Pred rotovžem so bili postrojeni belo-gardisti.

Ob kapitulaciji Italije je razen osvobodjenega ozemlja do-bila naša partizanska vojska tudi mnogo raznovrstnega orožja, ki so ga borci zelo veselili, zbirali zase najboljše, saj so nekateri nosili kar dve puški od vesolja. Razen orožja se je dobilo še raznega drugega materiala. Na mene so naredili posebno zadovoljiv vtis topovi, s katerimi so nas Italijani več-krat obsipavali.

Do bombardiranja Novoga mesta je imelo okrožje svoj sedež v poslopju sedanjega OLO. Po bombardiranju Novoga mesta so se preselili v Cegovnice pri Novem mestu, kjer smo ostali do nemške ofenzive. Drugi ali tretji dan po prihodu v Novo mesto sva imeli z Maro Rupeno množični sestanek žena Novoga mesta. Na sestanku je bilo okrog 200 žena, nekatere med njimi so prišle pokrite s partizanskimi kapami, med nji-mi tudi nekaj takih, ki so prej odklanjale sodelovanje z OF in se rade družile z Italijani. Mara je razlagala našo borbo, uspehe, nakazala bližnje naloge, med drugim pa tudi pove-da, kako sramotno je za slovenska dekleta, ki so se med tem časom, ko slovenski narod krvavi, nekatere zabavale s sovraž-nikom. To je bilo ploskanje in iz nekaterih glav so kar zgi-nile partizanske kape. S sestanka so odšle zelo borbeno raz-položene.

Takoj ko je prišlo okr. politično vodstvo v Novo mesto, je dal tovarnar Povh, ki je že prej sodeloval s partizani, na razpolago svoj osebni avto, da smo laže opravljali politično delo po terenu. Tako smo imeli med tem časom mnogo mno-žičnih sestankov, med drugim v Škocjanju, Beli cerkvi, Smar-jeti, Sempetru pri Novem mestu, Mokronogu, Trebnjem itd. Ker so ponekod odborniki NOO odšli in belo gardo ob ita-lijanski ofenzivi ali postali iz strahu nedelavni, smo izpopol-njevali NOO oziroma so prevzemali delo oblasti odbori OF. Po nalogo okr. komiteja Novo mesto smo s Heleno Puhar, poročeno Tomc, imeli v tem času tudi razgovor s škocjanskim župnikom Skodo, katerega smo skušali še vedno pridobiti za sodelovanje z OF. Uspeha ni bilo. Župnik Skoda, ki je bil organizator belogardistov za škocjansko podokrožje, je pobeg-nil v Novo mesto, ko je bila poletni 1943 ponovno pregnana iz Škocjana bela garda v Sentjernej. Po kapitulaciji Italije je bil tako predren, da se je vrnil v Škocjan. Pri župniku Skodi je bela garda tudi shranjevala del naropanelega premoženja naših ljudi. Tako so med drugim v njegovi kleti spravili naše vinske sode, kjer smo jih dobili ob kapitulaciji Italije.

IVAN ČEHIČ: Od Beograda do albanske meje

Zapiski slučajnega popolnika

Pred nekaj meseci je to me-sto dobilo tudi svoje prve študen-te. Z njimi seveda tudi študentske probleme. Razen nezadostnih prostorov za delo in profesorjev, ki jih še ni v dovoljnem številu, boste na hulvarju slišali še zgodbo o študentski menzi in netiskanih učbenikih. Slišali razposa-šen smeh deklet, ki so bile, še ni tako davno, stotletja zaprte za okovanji vrati dvorišča, v katerem so njihovi očete sklepali pogodbe za možitev in bčali služabnike.

listov legitimacije današnjih dni, tistega novega, kar je po-gnalo krepke korenine in iz-polnilo vse pore, skozi katere diha novo življenje.

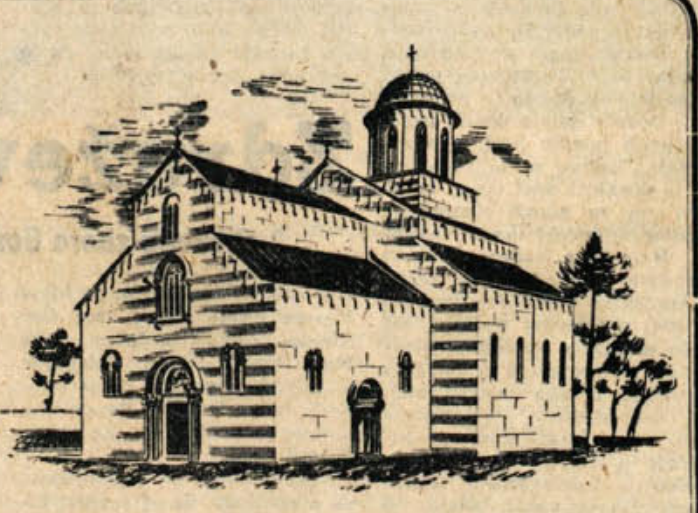
Koraki novega, tistega, kar prinaša današnji čas, se ne izmenijo sploh za ničesar. Nov, širok trak betona in jekla je persekal vse žile starega, sprh-nelega organizma: stoletne za-ostalosti.

Maló nad reko Bistrico, ki brzi s kamna na kamen in gu-mno valj svoje vode, stoji no-vo poslopje zavetišča za izlet-nike. Krasná stavba, v kateri sicer ni tople in hladne vode, vendar se bo vsak rad odpo-čil v nji, preden bo odšel da-lje. Ponoči se z njenega okna v prvem nadstropju zdi, kakor da se vse pripravlja na jutriš-nji dan. Za tisto, kar je tre-ba storiti.

Enako podoba nam daje dan-es Peč

Dečko, ki nas je peljal do starega samostana v Dečanih, me je seznanil z dvema mla-dima človekoma, ki sta tudi bila tukaj, na potovanju. Na poročnem, »neplačanem dopu-stu«. Ona je študentka farmacije v Zagrebu, on pa zdrav-nik iz Prizrena.

tale pot proti patrijarhiji. Samo ta se ni spremenila...
In res, ko človek pride v to, z obzidjem obdano »zadužbino Stevana Uroša III. in carja Dušana«, ima občutek, kakor da je nenadoma stopil za šest stoletij nazaj, ko je bil ta sa-mostan zgrajen.
Starec menih, ki nas je spre-jel, je bil zelo ustrežljiv. Zlasti ko je slišal, da nekdo od nas misli pisati o tem.
»Veste, večših je sem prihajalo toliko ljudi, da nismo ve-deli, kako bi vse sprejeli. Dan-es pa...« in menih si je s svojo starčevsko roko zamis-ljeno pogladil dolgo, s sivino pretkano brado. Njegove veli-ke, z melanholično napolnjene oči, črna in obledela halja s tremi bilkami sena, na katerem je nemara spal pred našim prihodom, in ta kretinja njegove roke — vse to je po-vedalo več kot besede. Tega sem se spomnil tudi nekaj ur kasneje, ko smo se pogovarja-li s starim Arnavtom — »De-čanskim vojvodom«, — ki še sedaj živi in čuva »s svojimi tri« sto dušamj svetle grobove velikih srbskih junakov in do-brotnikov». Z njegovim ime-nom in zgodovino samostana je povezan tudi dogodek iz druge svetovne vojne. Takrat so, braneč samostan, padli tu-

Samostan Dečani

di štiri bratje, ki niso pustili Nemce, da bi šli v samostan. S svojimi kratkimi, z odmori pretgranimi stavki mi je še marsikaj povedal ta starec — od devetdeset let in nekaj čez, ki je še vedno priprav-ljen čuvati, kar mu je »bilo zaupno naročeno«...
Malo kasneje se je naš av-tobus ustavil pred albansko mejo in vanj sta vstopila dva mladeniča.
»Tovariši, prosim legitimaci-je za pregled.«
Neka žena se je začela ne-kačo čudno vesti. Bilo je očit-no, da z njo nekaj ni v redu. Kmalu je stala med dvema, v modre uniforme oblečenima mladeničema in odprla svoj kovček, prevezan z motvozom, in vzela ven dve novi pre-

progi. Vsi smo takoj vedeli, za kaj gre...
Morda nespametno, toda nehoté sem se vprašal, kako bi sedaj reagiral starj »vojvo-da«. Kako bi reagiralo 14. sto-letje...
Stoletje, ko ni bilo obmej-nih karavaj na eni in drugi strani »zemlje brez gospodar-ja«, obmejnih kamnov in z bo-dečo žico obdane sosedne de-zele.
Ta dežela nam je zaprla ob-zorje.
Morali smo se vrniti po ce-sti, po kateri smo bili prišli, v kraj, kjer umirajo »dobri stari časi« in živi spominj pod si-vim starčevskim obrvmi.
V popotni beležnici sem po-stavil še eno piko na zadnji, popisani strani.
Koniec

Občinske ljudske knjižnice

Ljudske knjižnice v novo-mestnem okraju so večinoma sekcije prosvetnih društev in Svobod. Organizacijsko so vezane na občinske SSPD, v kolikor ima SSPD odbornika, ki je odgovoren za knjižnico. Ljudske knjižnice nimajo svojih prostorov in opreme in so nameščene v učilnicah in družinskih sobah ter bolj živahno kot uspevajo. Vzdržujejo se z izposojevalno od knjig in le redki so primeri, da prejmejo kakše dotacije. Knjižničarji so večinoma učitelji in opravljajo svoje delo večinoma brezplačno. Med njimi so nekateri zelo prizadevni in imajo uspehe, čeprav nimajo dovolj sredstev za nabavo knjig. Če pogledamo le nekaj podatkov, nam povedo, da bo najnujno treba najti rešitev za oživiljevanje ljudskega knjižničarstva v okraju:

OBČINA BREŽICE: 18 ljudskih knjižnic z 10965 knjigami. 16387 bralcev si je izposojilo 28885 knjig za 206.606 dni. Izmed 18 knjižničarjev jih je 13 učiteljev. Te knjižnice so imele v l. 1958 le 339 knjig prirastka.

OBČINA ČRNOMELJ: 7 ljudskih knjižnic in 10 šolskih, ki opravljajo funkcijo ljudskih knjižnic, s 5700 knjigami. Prirastka z nakupi ni

bilo od l. 1955 niti 100 knjig. Črnomaljska ljudska knjižnica je nabavila v l. 1958 le 8 novih knjig.

OBČINA VIDEM-KRSKO: 6 ljudskih knjižnic s 3490 knjigami in 9200 izposojenih knjig.

METLIKA: 5 ljudskih knjižnic z 2005 knjigami (metliška 1200 knjig) in takozvana potujoča knjižnica z 800 knjigami.

NOVO MESTO: 22 ljudskih knjižnic.

TREBNJE: 5 ljudskih knjižnic (trebanjska ima 1700 knjig).

Če pogledamo v vsaki občini skupno število knjig v ljudskih knjižnicah, vidimo, da je vseh skupaj je za eno dobro knjižnico. Knjižnice so podobna druga drugi in imajo v večini primerov isti izbor knjig in pri nabavah kupujejo iste knjige, zato bi bila za zamenjava knjig med knjižnicami zelo težavna.

Pripravlja se zakon o knjižnicah LRS. Ta zakon ne bo rešil materialnega problema vseh knjižnic, dal pa bo trdno osnovo knjižničarstvu, če bodo občine razumele duh zakona in ustanovile povsod občinske ljudske knjižnice. Načrt zakona namreč predvideva v poglavju o ljudskih knjižnicah tudi okrajne in občinske ljud-

ske knjižnice s posebnimi nalogami. Ljudske vaske knjižnice bodo vezane na občinske ljudske knjižnice, občinske pa na okrajne ljudske knjižnice in tako bodo dobile ljudske knjižnice tudi neko organizacijsko obliko. Ljudske knjižnice bodo imele te naloge:

1. izposojanje knjig in drugega biblioteknega gradiva bralcem, drugim knjižnicam in ustanovam;
2. izposojanje knjig in drugega biblioteknega gradiva iz znanstvenih in drugih knjižnic za svoje potrebe;
3. ustanavljanje čitalnic in podružnic, organiziranje potujočih knjižnic ter populariziranje branja knjig z razstavljanjem, predavanji, itd.;
4. sodelovanje z družbenimi in gospodarskimi organizacijami pri ljudskem izobraževanju in širjenju kulture.

(Konec priložnosti)

Gledališče PD Dušan Jereb v Novem mestu študira Cankarjeve Hlapce. Režijo je prevzel France Kraji. Kakor smo izvedeli, bo premiera verjetno že konec aprila

B. Brecht v Novem mestu

Uprava Doma JLA se z vso resnostjo in zavestjo o kulturnih potrebah Novega mesta prizadeva dati občinstvu najboljše, kar nam nudi oba sedna kulturna centra Ljubljana in Zagreb. Čudno je, da to dejstvo ni bilo že večkrat, ko so gostovali pri nas znane kulturne skupine po zaslugi kulturne politike uprave Doma JLA — jasno povedano in zabeleženo. Brez prizadevnosti tega činitelja v Novem mestu bi Novomeščanom marsikaj sodobnega — pa naj bo iz gledališke, koncertne, folklorne in druge jugoslovanske kulturne tvornosti — ostale neznan. Zavest, da gre dosledno za kvalitetno priveditve, privablja vedno večji krog obiskovalcev, tudi takih, ki jim hrvaški jezik ni materinščina. Vedeti moramo, da Dom JLA želi predvsem zadostiti kulturnim željam pripadnikom JLA in njihovim družinam.

Po nedavni uprizoritvi zagrebškega gledališča Budakovega dela »Na trnju i kamen« je imelo Novo mesto srečo videti to soboto nemškega umetnika - komunističnega Brechta z dvema poučnima komadoma »Izjema in pravilo« ter »Pravilna linija«. V večjih mestih so znane uprizoritve tega progresivnega umetnika: »Dobri človek iz Sečuana«, »Pantiflo«, »Kavkaški krog s kredom« in druge. Komorno gledališče iz Zagreba je tudi Novo mesto seznanilo

z najdragocenejšim umetnikom XX. stoletja. Ves svet pozna danes Brechtovi teoriji: ono o epskem gledališču in teorijo o odtujevalnih učinkih. Ni tujak mesto za razlago oboje. O tem se lahko bralec pouči iz različnih slovenskih kulturnih revij. Sicer je pa Brechtov »Govor igralcem« vsakdanjem gledališču pokazal na izvor te teorij in če so gledalci na osnovi citiranega govora ta večer soglašali prvo minuto z novim načinom igranja, jim je ves nadaljnji oderski potek postal jasen in logičen.

Komorno gledališče iz Zagreba je danes najbolj popularno in najbolj obiskano gledališče; le težko prideš do vstopnice. Z Brechtom bo šlo tudi na dubrovniške letne igre. Nastopalo pa je znanj Zagreba v Sisku in Karlovcu in tokrat v Novem mestu.

S sevnikega dra

Dramski odsek DPD Svobode v Sevnici je v petek zvečer uprizoril uspešno igrano »Zivljenje je lep«. Sevnicanj so sicer pozneje »Prihod poma« v kulturnem delu vesel in bi želeli še več zdravega in prijetnega razvedrila. Kolektivno igralskega odseka vse priznanje!

Foto: Bertold Brecht

Razviti splošno izobraževanje

Svobode in prosvetna društva občine Sevnica pred novimi nalogami

Zadnji uspešni letni občni zbor Svobod in PD je kritično ocenil dosedanje delo in začel pot bodočemu razvoju. Ugotovil je, da je bilo prosvetno delo podoželjskih društev uspešno v primerjavah s pogojem, v katerih so delala, medtem ko bi Svoboda Sevnica lahko več storila. Vodstvo se je zelo trudilo, pri tem pa ni imelo dovolj pomoči sindikatov in drugih društev, odgovornih za kulturni napredek prebivalstva. Premalo je bilo tudi sodelovanja z ostalimi organizacijami, ker lankolinski program ni vseboval pomembnejše izobraževalne dejavnosti, za katero bi se morali zanimati predvsem sindikati pa tudi ostali.

Z ustanovitvijo svetov za izobraževanje, glasbeno dejavnost in dramatično so bili ustvarjeni boljši pogoji dela. Občni zbor je potrdil program občinskega sveta Svobod in PD, ki

terja povečanje članstva za 100%. Tose da doseže oziroma sedanjega najhno število članov v občini, saj znaša komaj 1,7%. Najvažnejša naloga Svobod in občine je, razviti splošno strokovno ter družbeno-ekonomsko izobraževanje. V ta namen je bil ustanovljen izobraževalni center s strokovnjakom, ki bo načrtno uredil vse programske naloge. Za dejavnost te vrste je zanimanje občinskega ljudskega odbora in sindikata veliko, kar že zagotavlja uspeh.

Nečrtno izobraževanje si je nemogoče zamisliti brez večje knjižnice. V ta namen bo ustanovljena centralna občinska knjižnica, ki bo oskrbovala vsa društva. Predvidena je tudi čitalnica in ustanovitev televizijskega kluba pri enem izmed podoželjskih društev kar bo sčasoma treba urediti tudi v vseh večjih krajih. Društva so prepričana, da morajo s časom in z nalogami naprej, sicer bo članstvo nazadovalo in izgubilo svoj vlogi. Izdelana bo tudi analiza dela vseh društev glede na perspektivni razvoj, ker kratkotrajna programska politika ne prinaša zadovoljivih uspehov. Pri tem ne bo zapostavljena glasbeno-pevska in dramatska dejavnost, za katere napredek so odgovorni svetovi. Vodilne člane društev je nujno treba razrešiti ostalih obveznosti in dela, ker mnogi poirtvovalni delavci ne morejo vseh bremen hkrati. Tudi na 40-letno KRPJ program ni pozabil, saj predvideva v mesecu maju kulturni teden, posvečen obletnici Partije, na katerem bodo sodelovala vsa društva.

Bremenijo nas sicer materialni in kadrovske problemi, ki pa so premošljivi ob tovarniškem sodelovanju vseh društev in organizacij. Skrajni čas pa je, da se preneha (posebno v Sevnici) z ozkim lokalnim gledanjem društev, ki vidijo samo svoje interese.

— o —

O filmski vzgoji mladine

O filmu in vzgoji smo že večkrat pisali. Ravno nekateri članki o tem vprašanju v Dolenjskem listu so dali obč. odboru — Svetu za prosveto in kulturo v Novem mestu — misel, da se osnuje v njegovem okviru posebna komisija, ki naj bi skrbel za to, da vzgoje našega mladega rodu. Pred kratkim se je sestala na obč. ljudskem odbo-

ru v Novem mestu komisija, v kateri sta zastopnika obeh podjetij, zastopniki vseh novomeških šol ter DPM. Komisija je naredila načrt, v katerem je tudi več nalog. Obe kino podjetji sta obljubila, da bosta vsakih 14 dni privajali mladini v njegovem okviru posebna komedinske in otroške filme. Nadalje so vzgojitelji želeli, da bi

imbe kino podjetji redno predhodno dostavljali programe filmov in mogoče tudi vsebine, da bi potem pri pouku moralke ali drugače med poukom opozarjali mladino na pravilno gledanje filmov, po prireditvah bi se pa tudi o njih porazgovorili. Tudi ustanovitve posebnih filmskih krožkov ne bi bila slaba. Razpravljali so še o disciplini otrok-gledalcev pri predstavah, o kontroli in o tem, da bi se večerne predstave — pozimi tudi ob 18. uri — prepoedale za mladino vseh vrst.

Seveda je to le del te dejavnosti. V novi obliki občine Novo mesto pa se bo ta dejavnost morala razširiti še na področje Sentjerneje, Straše in Dol. Toplice, kjer naj bi ustanovili enake komisije tudi v okviru krajevnih odborov DPM. Prav bi bilo, da bi komisija našla možnost predvajanja filmov tudi za tiste predele, kjer kino podjetji ni in naj bi pospešili potujoče filme ali pa organizirali v Novem mestu, Sentjerneju ter Dolenjskih Toplicah filmske predstave tudi za pionirje izven teh krajev. To naj bi prevzela v dolžnost obč. komisija za filmsko vzgojo v Novem mestu.

Ob ustanovitvi te komisije v Novem mestu pa želimo, da bi DPM in obč. ljudski odbori tudi drugod v okraju ustanovili take komisije. Skupna dejavnost in sodelovanje bo prav gotovo pripomoglo, da bomo tudi na tem področju vzgoje naredili lep korak naprej.

J. Tratar

Mladinski aktiv v Gabrju je pripravil več skečev in nastopil prvič za pionirje gabrške šole, zdaj pa bo z igralci tudi gostoval na okoljskih šolah. Na sliki: Vinko Prah, Tonka Može in Fanika Černe v Marinčevi »Perfektini strojeplski«, ki je sprožila precej smeha iz dobre volje med gledalci. Predstava je bila kar v šolskem razredu, saj drugje v Gabrju za tako delo ni prostora. Navzlic težavam mladina vztraja pri delu in bi rada, da bi vse mladinke in mladinci složno sodelovali in tako dosegali še boljše uspehe pri delu.

Esperanto med vojaki

»Ciu comenco estas mal-facila« — vsak začetek je težak, je rekel vojak Josip Pavlič po esperantsko, ko sem ga vprašal o tečaju tega mednarodnega jezika v vojaškem klubu novomeške garnizije. »Če bi se vsi učili tako, kakor se mi, bi svet v štirih mesecih poznal esperanto,« je rekel vojak Tomo Antončević. Vodia tega tečaja v vojaškem klubu je mladi komunist, deseter Vinko Zalezina, ki je bil dve leti predsednik Esperantskega društva v Mariboru. Vinko je zbral deset tovarišev. V prostem času jim prevaja slovenski učbenik

esperanta na srbohrvatski, da imajo njegovi tečajniki skripta za učenje. Prepričani so, da si bodo v predvidenih 60 urah osvojili snov iz prve knjige »A«-tečaja. Ko se bodo ti tečajniki — vojaki vrnili domov, si bodo lahko z dopisovanjem v esperantu našli prijateljev po vsem svetu in jih iskreno počutili o miroljubnih narodih svoje domovine. Ta tečaj esperantskega jezika je spet nov korak dalje v delu našega vojaškega kluba, v enoti tovariša Livade.

Deseter R. Drobjakovič

Še o kmetijsko gospodarskih šolah

Po združitvi občin Sentjerneje in Straže-Toplice z novomeško je v občini 8 kmetijsko-gospodarskih šol: v Novem mestu, Birtini vasi, Stopičah, Brusnicah, Mirni peči, Otočcu, v Sentjerneju in Smarjeti. Od vseh teh delujejo le šole v Sentjerneju, v kateri je 21 fantov in

20 deklet; skupaj 41, v Brusnicah, kjer je bil še gospodinjiski del pouka v Gabrju z 18 učenkami, v Otočcu z 18 učenci, in v Stopičah, kjer je 21 učenec. Torej ne držijo, kar je bilo pred tedni objavljeno v Dolenjskem listu, da so prenehale z delom vse KGS, ki jih je usta-

novil občinski ljudski odbor Novo mesto v oktobru 1958.

Da ne delujejo v ostalih krajih, je vzrok ta, da ni mladine, ki naj bi hodila v KGS, ker se je večina zaposlila in ni doma. Dejstvo je, da se za pouk v KGS zanimajo predvsem dekleta in fantje naprednih gospodarjev, medtem ko se izogibajo vprav tisti, ki so izobrazbo najbolj potrebni. Pri vključevanju mladine v te šole bi morale predvsem sodelovati KZ in organizacije LMS v vaseh, kajti le potem bodo te šole imele vedno dovolj obiskovalcev — rednih učencev.

Občinski ljudski odbor daje precejšnje zneske za šolanje kmečke mladine in je torej stvar vsakega posameznika, ali se okoristi s to dobrino ali gre mimo nje.

Tudi starši tistih otrok, ki jih doslej ni bilo blizu, bodo sprevideli, da bodo njihovi otroci le potrebovali kmalu veljavo izobrazbo tudi na kmetiji.

—bil

Zanimivo predavanje

18. marca je predaval v Novem mestu inš. Tone Klemenčič iz Ljubljane v okviru društva ekonomistov o »Vlogi kmetij v dolgoročnem gospodarskem razvoju«. To je bilo prvo predavanje, obetajo pa se nadaljnja aktualna predavanja, na katerih bo društvo vabilo gospodarstvenike in druge javne delavce kot tudi vse druge, ki se za to zanimajo.

JANEZ TRDINA O PODGORCIH

Samo če bom mimogrede začutil kako žejno, mi ga boš prinesla kak maselček za božje plačilo. Te obresti te ne bodo ožulile. Ali žena trdi, da so jo že nemilo ogarale. Kadar pride sam, ne zapija dosti, ali včasih privleče s sabo celo tropo mešetarjev in beratačov, da pije likof, za katerega ne dobi ona ne pol solda. Še več stroškov pa ji napravi, ko se priplazi s kako ljubico. To slabost dele z dolenskim bogataši tudi podgorci, da so strašno zaljubljeni. Krčmarica je morala dedcu in babi vso noč točiti, peči in creti in vse zastoj. Enkrat jima je nekaj malega računala, pa se je oderuh zagrozil proti vlačugi: »To nesramnost bo avša drago plačala. Precej jutri jo bom zgrabil za dve sto petdeset goldinarjev, katere mi je dolžna.«

Krčmarica je bridko zdihnila: »Bog ve, da bi si rada prebrala, ali bi mi koristilo? Drugi niso nič boljši. To me najbolj ježi, da zahtevajo za mrhe od človeka še hvaležnost. Naj vzame zlodej take dobrotnike!«

Temu sleparstvu sem se tembolj čudil, ker sem našel Podgorce sploh za jako poštene v vseh rešeh, da jih štejem glede tega skoraj za

najboljše med vsemi Dolenjci. Pri njih se nahaja še zmerom dosti deklic, ki s fanti nič ne vasujejo. Katera se pregreši, nosi sramoto do groba, vrstnice se je ogibljevo kakor stekle in kužne. Svobodneje se živi samo v sentjernejski duhovnjaci, v obližju Novega mesta, posebno pa ob veliki cesti, kjer so ženske po mnogem občenuju z voznički in drugimi popotniki precej pokvarjene.

Brusničani so po splošni govornici jedli mačka. O tej pojedini se prepeva tudi pesem, v kateri se natanko popisuje, kateri ud in košček je katera hiša dobila. Podgorci je pripeljal v Brusnice tulca in ga svaril, naj ne reče nikomur »mav«, sicer bo tepen, ker bo do vaščani mislili, da jim očita mačji obed. Tuljec veli: »Zdaj bom pa nalašč to izustil in stavim sod vina, da se mi ne bo nič zalega zgodilo.« Podgorci poda roko in sprejme stavo.

V nedeljo se oba vstopita pred cerkevna vrata, ko so začeli ljudje vreti iz cerkve. Sredi velike množice vpraša popotnik Brusničana: »Ali bi me res nabili, če vam rečem: mav?« Brusničani se zasmijejo in pravi: »Res, res! Če mislite kaj takega blekniti, se hitro poberite od tod, drugače bo

pok in joi. Reber ne odnesete celih.« Tuljec se obveseli in velli tovarisu: »Stavo sem do bil; dejal sem: mav, in ni se me živ duh dotaknil.« Podgorci je plačal, Brusničani pa trdijo se dandanašnji, da po krivem.

Ta zabavljica spominja na gorenske Moravčane, o nekaterih drugih mislimo na Ribničane. Tako so Brusničani gledali na lipo lepo grlico in se jeli dogovarjati, kako bi se je polastili. Po dolgem pretehtovanju se spomnijo, da je edini pripomoček, da se lipo poseka. Pade lipo, pade grlica in Brusničani jo bodo zasačili. Take in druge burke lete še na marsikatero podgorško vas in rodovino. Za šalo se jih človek ne brani, ali strašno bi se zmotil kdor bi jih sprejel za resnico. Koliko trpari se natveza Ribničanom! Pa vendar spadajo med najbolj obrtne, napredne, omikane in razumne slovenske kmete. Podgorci se z njim ne morejo sicer skušati in meriti, ali tudi oni se odključijo z ne-navadno bistroumnostjo v vseh potrebah in vprašanjih dejanskega življenja.

Sedel sem dostikrat med njimi in se čudil njih naravni domiselnosti, duhovitemu opazovanju, jednemu razsojanju

in njihovim ostrim in slanim šalam in burkam, ki so se jim sipale iz ust nepretrgoma in hitro, da je kar druga drugo pobijala. Mora se jim poznati, da so krepke postavbe, zdravega duha in ziravega trupla. Ohranili so si v jeziku krasne zaklade narodnih besed in izrek. Čul sem pri njih n. pr. »država« v pomenu »gospodarstvo«. Brinjevka je dejala: »Pri Zajcu, kjer imam hčer omoženo, imajo silno veliko državo«. Zaradi te čistosti narečja trdijo morda bližnji sosedje, da so Podgorci na pol Hrvatje. V turških vojaskah so se med nje gotovo doselili kakšni hrvaški begunci; za prežeško okolico nam spričuje Valvasor, da so ob njegovem času stanovali v njej Uskoki. Ti prihodniki so nekaj svojih besed brez dvombe podarili svojim novi domovini. Namesto »trak« ali tujke »znoragovore n. pr. Podgorci »vrpacakor Hrvatje. Ali kakš izdatna primes hrvaške krvi in hrvaškega jezika se ne bo dala zlahka dokazati. Podgorci rabijo polglasnike in požirajo in popačujejo samoglasnike prav tako kakor drugi dolenski Slovenci, včasih še skoraj bolj. Prav pod Gorjanci stoji v globoki tokavi vas Suhodol, Podgorci pa ji pravijo »Shodu!«

Kjer se ljudstvo mnogo trudi, slabo hrani in dostikrat se lakoto trpi, ni vedite dosti bele kože, nežnih črt in lepote v obrazu. Teh gosposčin v Podgorju ne išči! Temveč pa boš našel, kar je veliko več vredno: močnih in utrjenih životov, ki so kos vsakemu vremenu in bremenu, vsaki borbi in težavi. Podgorce slovi po pravici za najboljšega delavca na Dolenjskem. Cesar se poloti, mora zmagati; prej ne odneha. Kadar se postavlja v Novem mestu kaka hiša ali drugo zidanje, se jemljejo težaki navadno iz bližnje okolice. Ti ljudje pa rajši pijejo nego pot prelivajo. Glejaje lenuhe, je zagodrnjal že marsikateri, zakaj se ne najemajo Podgorci, ki bi posel opravili na pol prej in desetkrat bolje od teh težkih vseh pijančev in pijančic. Podgorce dela goreče, togotno, strastno; njemu se gibljeje le roke in noge, ampak tudi oči, lice, usta, truplo i duša. Ali te marljivosti je nadejati samoj takrat, kadar se trudijo za svoj žep in dober dobiček, zastoj in store nič. Premnogi životarjijo doma lepo in nemarno, da je strah. Kdor jih vidi, si ne more lahko misliti, koljka čilost in pridnost jim prešine žile, če se trudijo za izdatno plačilo.

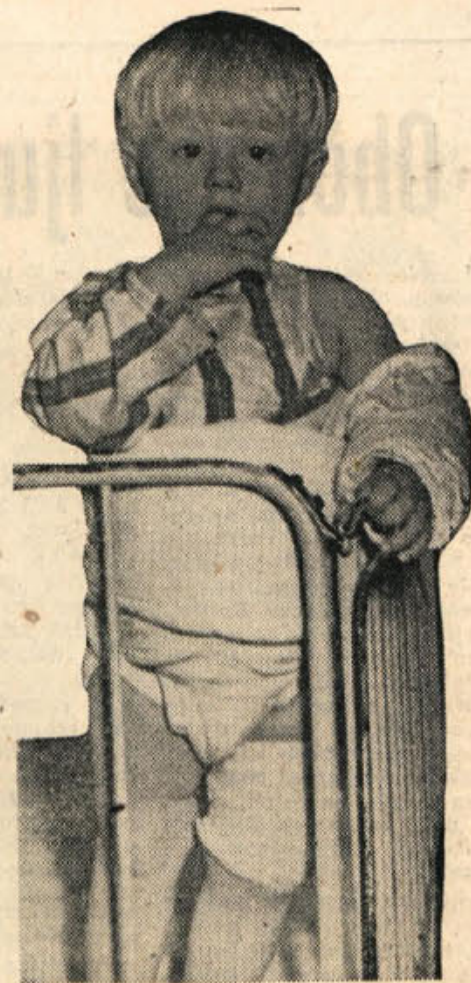
Prizor iz zadnjega dejanja Mojskričevih »Rdečih rož«, drame ki so jo že dvakrat igrali člani igralske družine PD Boris Kidrič in Stopičah. Petsto gledalcev na premieri in prvi ponovitvi (priloženo na izrečno željo navdušenih obiskovalcev) je vsekakor nedavno lep uspeh in plačilo za prizadevane stopičkih igralcev.

NA KONCU

Naša reportaža

HODNIKA...

Saj, če voziš doljenca g tira št. ti sploh ni treba čez 'angležarja', se je razburil Kretnik in vlec v trapecu ostro gledal v kot na drugi strani sobe. Kot bi hotel hipnotizirati! Motorovodja, sicer možgane čuje zmeden od tega pogleda, pa je vsaj na zunaj, ostal popolnoma miren:

»Kako da ne! Saj moraš zapejati na prvega...«

Drvar je ležal na hrbtu in se neumorno igral s svojim trapecem. Vrtel ga je v levo in desno, da je obroček ostro tolkel po kljukah.

»Na severnem so ja samo trije 'angležarji' in če...«

»Pet, po Studenta grede!«

Student

Med vrati so pritajeno zaškripala kolesca podolgovate bele mize. Kdor se je v levo in desno na komolce in celo Rudar se je ujel za trapec.

»O, madona! Ta prokleti kašelji...«

»Zdaj te pa bodo!« se je bodrilno nasmehnil Stane.

»To ni nič, takole malenkost kar mimogrede napravijo!« se je izkušeno namrdnil Kretnik.

Spet so zavtila kolesca in Student je z utrujenimi očmi tipal po stropu, kam ga deljejo. Desno, levo, desno:

ASEPTICNI OPERACIJSKI PROSTORI

Na koncu hodnika je zajokal Otroč. Rudar se je spustil na blazino:

»So ga že...«

»... in če prav voziš po prvem, ti ni treba čez 'angležarja!' nikakor ni hotel odnehati Kretnik.

»Prekleti! Se dan all dva pri tejle debatli, pa gremo lahko vsi skupaj na izpit za ajzenponarje,« se je razhudil sicer mirni Drvar in zasukač svoj trapec tačo sunkovito, da je udaril po črni pločevinasti tabli. »Rudar, povej raje kako je bilo v Rusiji potem, ko so te zajeli...«

»Res, daj, povej nam!« so blihi vsi takoli za to.

Rusija

In Rudar je že sedmič all enajstič pričel nadojčevanje svojega stripa:

»Potem je pa pristopil k meni tisti kapetan in zarjul: DAVAJ CASI! In začel sem

INFUZIJA, TRANSFUZIJA... DVE TOLIKOKRAT IZGOVORJENI BESEDI, KI VRACATA CLOVEKU MOČ IN ZDRAVJE

praznihi žepi v kape, ki sem jo moral položiti predse na tla: žepni nožek, doza za cigarete, ura, brivski pribor, skratka vse kar sem imel. Hlastnil je po urli in očli so se mu pohlepno svetile: CASI, CASI! Potem se je zavedel svojega položaja in mi pokazal s prstom proti steni: Podnimaj!... Nu, podnimajšaj, ko se nisem mogel premakniti, ker so mi noge čisto otrpne! — saj njegovega ukaza ni bilo mogoče drugače razumeti kot: svinec v hrbet! Pa me je zadnji hip rešil nekakšen major, fejsť fant, ki je nagnal kapetana. Potem mi je rekel naj poberem stvaril iz kape — seveda ure ni bilo več...«

»Kaj jim nisi mogel dopovedati, da si Jugoslovan?«

»Majorju že, on je bil izobražen, celo karto naših krajev je imel in vse zaznamovano, kje so še Nemci in kje partizani. Z majorjevimi ljudmi smo se potem dobro razumeli: Vot, Jugoslaven, beri mahorki...«

»Kaj pa v Moskvi?«

»Tam sem pa nastradal. Vseh šestintrideset tisoč razcapanih ujetnikov, all kolikoli, nadej je že bilo, so gnali kozaki na konjih čez Rdeči trg. Množica v špalirju je rjula, pljuvala po nas in nas zmerjala. Devedseten dečko je pritekel za mano in me urezal z lato čez hrbet: Vot, ti mnje ubli ota! Pa sem

sploh samo v zrak streljal. Puške ne primem nikoli več v roke!«

»Saj ti zdaj tudi ne bo treba. Boš dobil plavo knjižico na Vojnem odseku in nikoli več ti ne bo treba korakati. Takli, ki imajo samo poi želodca, so vsi stalno nesposobni!«

Končno so nas Jugoslovane pobrali in odpeljali v Tulo blizu Moskve, kjer so nas vezbali za tankiste. Dalj so nam svoje »T 34« in decembra 1944 smo odraždali osvobajati domače kraje. Tako sem se v sovjetski uniformi pripeljal domov...«

Zdaj so na prazno posteljo pri vratih pripeljali novega bolnika, B... bled ko smrt:

»Kovač sem, od Žužemberka. Ob enajstih sem še konja koval... potem sem pa kri bruhal...«

Kovač

»Ulkus ventrikuli!« je strokovno menil Kretnik, ki je imel osnovno medicinsko latinščino že v ušesih.

Kovač je še bolj prebledel:

»Pomagajte, pomagajte mi! Jo! kako mi je slabo...«

Črna, lepljiva kri je bruhnila po mehkih odevjeh, po blazini...«

»Nocoj bo pa dolga noč!«

»Za Kovača mogoče zadnja...«

Spet je zajokal Otroč na koncu hodnika. Sestra pri Kovaču se je trudila, da bi mu kar najbolj olajšala bolečine. Zdravnica ob koncu postelje je dajala infuzija:

»Transfuzija... infuzija...«

Kaj več ni ujel nihče razen sestre, čeprav so vsi pazljivo vlekli na ušesa. Prišla je še ena sestra. V žilo na nogi sta potem Kovaču za pičliti votlo iglo, na katero sta nataknili gumijasto cevko. Po cevki je iz steklenice začela teči v žilo dragocena rdeča tekočina. KRI. Nogo sta mu priveželi na rob postelje. Kovač je nihal med zavestjo in nezavestjo ter pletel besede v nerazumljive stavke. Nena doma je zakričal, da so se vsi v sobi zdržnili!

Noč

V Kovača je stekla že druga steklenica krvi. Zdaj so jo zamenjali z umetno hrano. Injekcij mu sestra ni dajala več v nogo all roko, ampak je zapličila iglo kar v gumijasto cevko, po kateri je tekla hrana v žilo. Kovač se je od časa do časa prebujil in hotel na vsak način domov.

Ura je blija dve po polnoči. Nekdo je zakajšjal:

»Prokleti kašelji, ko bi vsaj lahko kaj izpljunili! Besno je zaloputnil pokrovček pljuvalnika. Skozli odprta vrata se je videlo na hodnik. Na vratih operacijske dvorane je spet zaškripal bel vozček. Zdravnica si je nataknila belo masko na usta in gumijaste rokavice na roke. Za zdravje, za življenje... Za velikim, steklenim oknom pa je že zdavnaj spalo mesto.

V Kapilju je udarilo: dve in en četrt... Sestra je ostala vso noč pri Kovaču, ki se je šele proti jutru zares umiril.

Na postelji za vrati se je Uradnik v sanjnih mirno, zdoiglačeno pogovarjal sam s seboj:

»Gospa, je stopite sem. Vam bomo že razložili, saj je čisto enostavno, pa...« Sunkovito je zakašljajal, se zgrabil za prsi in se prebudil:

»Oh, oh... Sestra, koliko je pa ura?«

»Pol šestih...«

Tudi drugi so se počasi dramili. Sestra je vtikala termometre pod pazduhe in štela udarce src. Uradnik je že mesec all kaj prikovan na posteljo in temperatura, ki jo pokaže mala steklena cevka, je zanj večjega pomena kot vsi sateliti in Albanci skupaj. Casopis mu nadomešča sestra, ki mu trikrat na dan prebere s cevke višjo all nižjo številko. Ko bodo številke nekaj dni zapovrstjo nizke in enake, bo smel domov. Včeraj je blija nizka, a danes?

Temperatura

Sesica je vzela v roko njegov toplomer. Za trenutek se ji je čelo stegnilo, a že je prijazno potolažila Uradnika:

»Šestintrideset, sedem...«

Uradnik si je olajšano oddahnil:

»Saj sem vedel. Dosti boljše se počutim.

Sestra... tako sem si zaželel piva. All bi lahko dobil steklenico mrzlega, svežega piva?«

»Bom poizkusila...«

Zdaj je tudi Student odprl oči. Najprej je pomislil: ali so me že?

Roka mu je nehote zdrsnila pod odejo in se ustavila na prilepljenem kosu gaze, od katero je bilo čutili svežo rano... Najhuje je mimo!

Jaka, ki je smel že na hodnik, je pravkar pridrsal s stranišča:

»O, glej ga Studenta, kako zmešano gleda... Kaj pa ti Uradnik? Ga spet kidaš, da si poskočili na osemindtrideset...?«

Uradnik se je zdržnil:

»Kako?...? Saj je sestra rekla šestintrideset, sedem?«

Jaka je odprl usta, da bi se izvlekel, pa je bilo že prepozno — Uradnik je razumel prevvaro:

»Saj vem! Bojijo se, da bi se mi stanje poslabšalo, pa mi notejo povedati, kako je v resnici z mano. Jaz še dolgo ne bom zdrav. Boste videli, da boste vsi prej šli domov kot jaz...«

Žejja

Vsa tolažba je bila zaman in niti zajtrk ni spravil sobe v dobro voljo. Kovač in Student sta valjala suhe jezike pod ustih, ker nista smela niti piti. Kar cela jezera so se imela prikazovala od žeje, ko so drugi samozavoljno srebrali čaj all kavo in drobili kruh. Edina tolažba so jima bile v vodo namočene krpice gaze, s katerimi jima je sestra močila razsušene ustnice.

Zelezničarja sta načela debato o signalih. Soba je morala spet sodelovati kot nestrokovno poslušalstvo:

Rdeča sem, rumena doč, zelena tja... Ko pa sta ugotovila, da lahko po enem tiru hkrati vozijo trije vlaki skupaj, je bilo vsem dovolj. Mimogrede so med njuno debato vpleli pogovor o prokletih gostilniških dušah, ki mešajo vino v vodo. Zdaj se je zbudil še Gostilničar. Kar vršilo ga je pokoncil:

»Kje se pa izplača. Dajte, dajte, fantje, malo bolj pametno misliti. Saj dosti več vrže prodaja sama: če ga po šestdeset kupim, prodam pa po dvesto, menda nisem neumen, da bom šel za šest dinarjev profita pri litru še vodo vlivali vanj. To delajo komaj še kelnarice za šanki, ki tako res dobe kovača all tri zraven, gostilničarji pa ne! Ljudje vino dobro poznajo in drugič ne bo prišel nobeden več pit!«

Drvar je pokimal.

»O, sestrica, Dobro jutro!« je vzklknil Stane Milki, ki je zamenjala nočno.

»Dobro jutro, fantje!« je z belokranjskim naglasom odzdravila Milka, ki baje tako lepo zapliči injekcije, da je pravi užitek...«

Franjo

In še vedno nasmejani Franjo se je pojavil med vrati, tako da niti najbolj oblačna čela niso več vzdržala. Kadar Franjo prinese svoj pladenj, grede »štih!« ven in takrat gre gotovo tudi kdo domov. Ustavil se je pri Stanetu:

»Arivederci!...«

Franjo prime s pretoma vsak šiv posebej in ga cikli

prereže. Drugača za drugim; nato pokrje rdečkasto brazgotino z gazo in obližem pa je fant že skoraj nered za slovo od sobe 19.

Uradnik je užaljeno vzdihnil:

»Franjo, all mi niste obljubili, da bom sinoči lahko kadil? Pa mi niste prinesli obljubljene cigarete!«

»Saj ste jo veseno prizgajali!«

Uradnik je zardel:

»Kako pa veste?«

»O, meni vse tički povedo...«

Se Jaka je prišel na vrsto za šive ta dan. Med brkljanjem po njegovih »operacijah« je

Franjo povedal še en spomin iz svoje bogate praxe v belem plašču:

»Mladega čevljarčka iz Tržiča, ki je v planinah padel čez skale v grušč na obraz in se tako razmesaril, da ga ni bilo moč spoznati, nisemo obvezali, ampak smo mu rane zdravili kar, odkrite. Tako so se posušile in zrasle v devetih dneh, ne da bi fantu pustile najmanjšo brazgotino. Iz hvaležnosti mi sedaj vsako leto pošlje sandale...«

Denar

»Zdi se mi, da so ljudje zdravnikom in bolničarjem vse premano hvaležni za njihov trud,« je pripomnil Rudar. »A kaj, ko spoznaš to šele, ko sam prideš v Bolnico, ko ti življenje bingija na nitki, ko bi dal vse, samo, da bi bil spet zdrav. Njihove požrtvovalnosti, razumevanja, nad bolniško posteljo in operacijsko mizo prečutih noči — ni mogoče plačati z denarjem...«

»Pa ste res premano plačani!« se je obrnil Gostilničar k Franju. Anestezist se je nasmehnil.

»Res? Saj še tega ne moremo porabiti. Ze ne pomnil več kdaj sem bil nazadnje na dopustu. Ko eni uživajo tamle pod mostom na Krki, ko drugi brusijo podplate ob poskočni polki v Zgornji kavarni, ko tretji zaviljejo med zasmežene smreke in bukve na Gorjance, je za nas ves izprehod dolg nekaj metrov: od laboratorija do operacijske dvorane, od operacijske dvorane do sobe 19 all 13 all 46 in od sobe spet do laboratorija...«

Hupanje pred bolnišnico je zmotilo pogovor. Zdelo se je, da je pripeljalo kar več avtomobilov hkrati. Kdor je mogel je stopil k oknu in poročal ostalim:

Nesreča

»Čeja vrsta avtomobilov... iz enega so prinesli neko potoličeno žensko, okoli katere tamna skustran in blaten možki... iz tistega s hrvaško tablico pa nesejo kar dva — mškega in ženske...«

Potem se je čez uro all kaj vrnil Franjo. Niso mu dali miru, dokler ni povedal:

»Fiat 1100 je pri vladuaktu zletel z avto ceste. Sinko je že na prevozu umrl, žena pa leži v šoku tule v tej sobi zraven. Dva lma- mo' pa še zgoraj. Samo možu se ni nič...«

»Kje je moja žena, povejta kaj je s sinom... štiri leta sva poročena, pa se nisva nikoli skregala...« je prijelal mlad možki po hodniku.

In spet je Franjo odigral vlogo tolažnika. Dolgo sta z nesrečnim očetom stala na hodniku. Ni kar tako povedati, da je sinko mrtev...«

Vizita

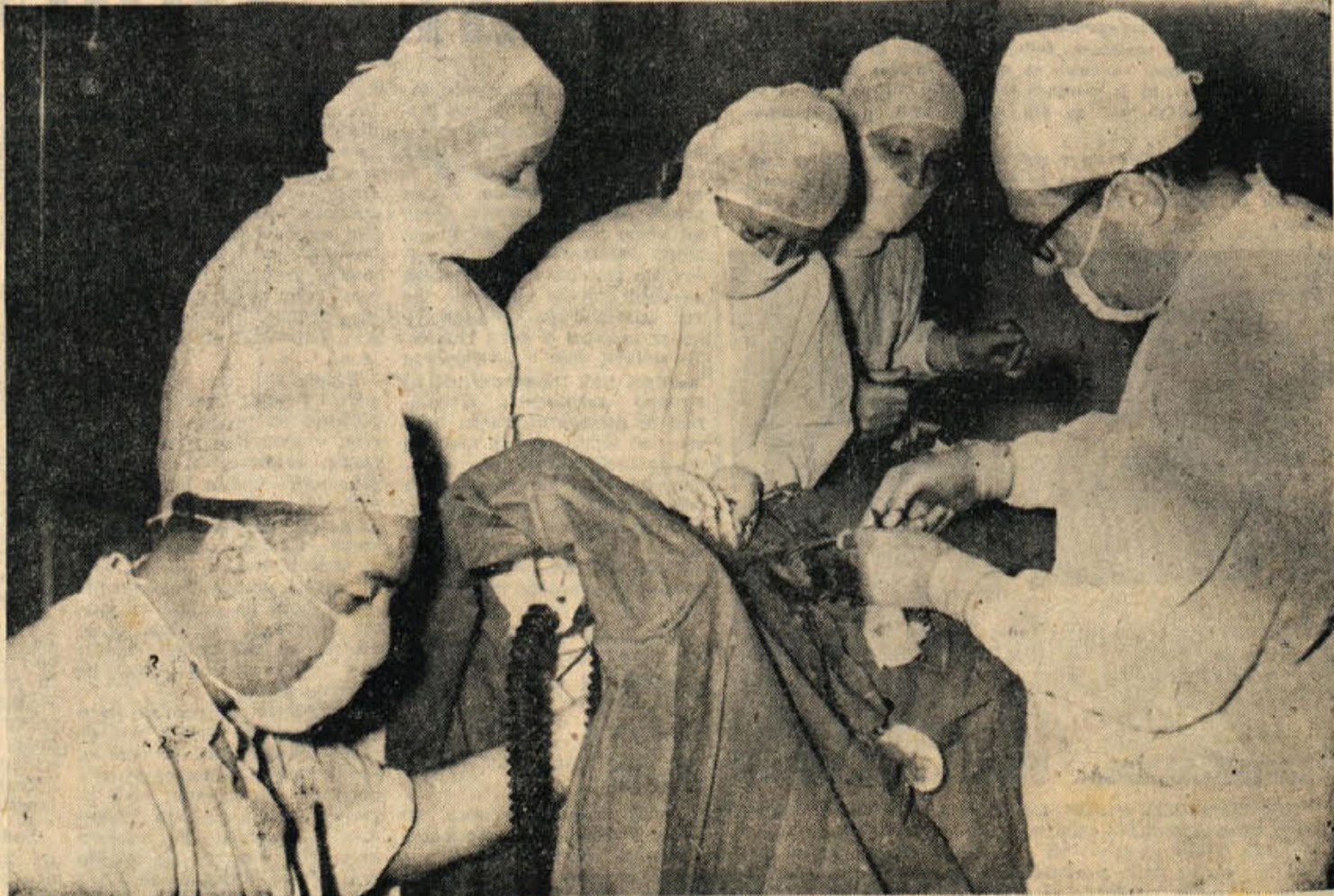
»Vizita!« Sestra je položila prst na usta. Kot bi mignil je bilo vse po posteljah mirno in pripravljeno. Glavna zdravnica, še en zdravnik, Franjo, sestra z rentgena — skratka cela komisija v belih plaščih je prišla skozli vrata in ni čuda, da je s svojimi resnimi pogledi naglala spoštovanje v kosti operirani posadki sobe 19.

Komisija si ogleduje grafikone temperature in pulsa, kima z glavami in mrmra latinske besede, zdravnica daje navodila sestri sobe, fantje pa mlo gledajo in nestršno pričakujejo, kdaj bodo zaslišali:

»No, saj ta bi šel pa lahko domov!«

Tisti dan sta to odvezo dočakala Stane in Jaka. Od veselja sta kar z ušesi migala. Komaj sta počakala južine. Student je smel za kosilo že pojediti pol žlice čistih kamilit, Kovača pa so potolažili, da bo naslednji dan dobil mleko. Ostali so pospravljali pečenko. Uradnik pa je dobil celo svojo steklenico piva.

Utrujeno in izčrpano od napora je potem razen sestre vse pospalo. Zato menda popoldan tako hitro mine in nekateri celo popoldansko vzhito zaspajo. No, pa se potem dojavil tik pred zgodnjim zimskim mrakom Kosova:

TEKST: MARJAN MOŠKON
FOTO: TONE GOŠNIK

MED ZNANOSTMI, KI SO ZADNJA DESETELJTA DOSEGLE IZREDEN NAPREDEK IN VZPON, JE TUDI MEDICINA. ZNANJE, POGUM, SOBELOVANJE KOLEKTIVA, DELO PO NOVIH METODAH IN MODERNIH PRINCIPIH, SOBOBNA OPREMA, PREDVSEM PA GLOBOKO SPOŠTOVANJE CLOVEKA IN ZAVEST O HUMANOSTI POKLICA, VSE TO IZ DNEVA V DAN REŠUJE LJUDI PREZGODNJE SMRTI IN JIM VRACA ZDRAVJE. NA SLIKI: KOLEKTIV ASEPTICNEGA ODDELKA NOVOMESKE BOLNIŠNICE PRI VSKADANJEM DELU. MEDTEM KO LAIK SPRASUJE ZA »TEZJE« IN »LAZJE« OPERACIJE, JE ZDRAVNIKOM VSAKA OPERACIJA ENAKO VAŽNA. EKIPU NA SLIKI SESTAVLJAJO: PRIMARIJ DR. OTON BAJC, DR. MASTENOVA, INSTRUMENTARKA TONČKA MIVC, MARIJA UDOVČ IN ANESTEZIST FRANJO SENICA

Kostanjeviške novice

Vesti iz Dol. Toplic

V TEM TEDNU NAS ZANIMA

Pretekli četrtek je Društvo prijateljev mladine imelo svoj redni sestanek...

V nedeljo 15. marca je bil v Dolenjskih Toplicah zbor volivcev pred volitvami...

Kalendarski koledar OBVESTILA

Četrtek, 20. marca - Maksim Petek, 27. marca - Rupert Sobota, 28. marca - Janez Nedelja, 29. marca - Ciril Ponedeljek, 30. marca - Branimir Torek, 31. marca - Benjamin Sreda, 1. aprila - Hugo

KINO

Četrtek, 20. marca - ameriški film 'ZATO KER TE LJUBIM', 27. marca - francoski film 'PEVEC IZ MEHIKE', 30. marca - ameriški film 'DEZEVJE PRIHAJA', 31. aprila - ameriški film 'LADJA, KI JE UMRLA OD SRAMU'

PREKLETI

Podpisana Ana Lahajnar iz Dol. Kamenc 43-a Novo mesto, prekladem za neresničnost, kar sem govorila o Stanetu Lukšiču z Broda in se mu zahvaljujem...

Lutkovno gledališče

Nedelja 29. marca, ob 19. uri v III. letniku učiteljskega (drugo nadstropje) ponovitev Papirjeve

GIBANJE PREBIVALSTVA

V času od 14. do 21. 3. je bilo rojenih 11 dečkov in 2 deklice. Umrla so: Viktorija Milinkovič, otrok iz Novega mesta, star 2 meseca...

KALOGLASI

IZGUBIL SEM 21. t. m. polno aktovko od Novega mesta do Družinske vasi. Poštenega najditelja naprošam, da mi jo proti nagradi vrne na upravo lista (270-59)...

Šentjernejski drobiž

Pred kratkim so se začeli zbori volivcev po vsej bivši šentjernejski občini...

Ob upokojitvi zaslužnega tovariša

Pred drugo svetovno vojno se je kot telovadec in prosvetar udeleževal pri Sokolu...

Ob upokojitvi zaslužnega tovariša

Po osemtridesetletnem službovanju je stopil v pokoj načelnik oddelka za finance Občine Trebnje...

Ob upokojitvi zaslužnega tovariša

Zelimo mu, kakor tudi njegovim družini, večletni sekretarji AFZ v Laškem, za katero živi v vzornem zakonu...

Na sindikalnem sestanku IEV-obraba Šentjerneja so sklenili, da si bodo letos s prostovoljnimi delom uredili obratno kuhinjo...

Občinski odbor OF odn. SZDL. Bil je vedno skromen in ni nikdar zanimal v ospredje...

O mladini iz Podbočja

V nedeljo, 15. marca, smo imeli v šoli Podbočje mladinski sestanek...

Bodimo previdnejši!

Ne le voznik, tudi vozilo mora biti v redni in marci v večernih urah je voznik V. Z. iz Ljubljane peljal tovorni avto S-627 po cesti II. reda iz Smarčevih proti Radecam...

Zagrenjena pomlad

Izpod snega neba rahlo pršilo deževne kaplje. Po blatni poti med njivami se v zgodnjih jutranjih urah majhni vasi pod Trško goro približujeta mož z nahrbtnikom in žena z dežnikom...

KREMN Novo mesto

Pretekli nedeljo je bilo v Trbovljah množično šahovsko tekmovanje - krapoletno prvenstvo mestnih reprezentance Slovenije...

Bodimo previdnejši!

Ne le voznik, tudi vozilo mora biti v redni in marci v večernih urah je voznik V. Z. iz Ljubljane peljal tovorni avto S-627 po cesti II. reda iz Smarčevih proti Radecam...

Škerij in Sitar zmagovalca na brzoturnirju

V okvirju priprav za brzo-potezno medmestno tekmovanje v Trbovljah so v Novem mestu odigrali dva brzoturnirja...

SPORT IN TELESNA VZGOJA

SLOVENSKI ŠAHISTI V POCASTITEV 40-LETNICE KPJ IN SKOJ

Odlučno četrto mesto

Tekmovanje je bilo dobro organizirano, najboljša ekipa so prejela pokale in nagrade. Najboljši simbol - miniaturno rudarsko svetilko...

KRATKE ŠPORTNE NOVICE

Poročali smo že, da novomeški kegljaški klub iz republikanske kegljaške lige izkazalo pa se je da je bila ta bojazan neupravičena, ker ljubomerni kegljaši niso dosegli tako dobrih rezultatov...

Bodimo previdnejši!

Na temo tega pa je prišla domov Daničina rednica. Višec, kako starša grdo ravnata z deklico, je stekla za njima. Vsa v solzah je prosila Danica, naj se ne brani, ker bo še vedno lahko prišla k njej nazaj...

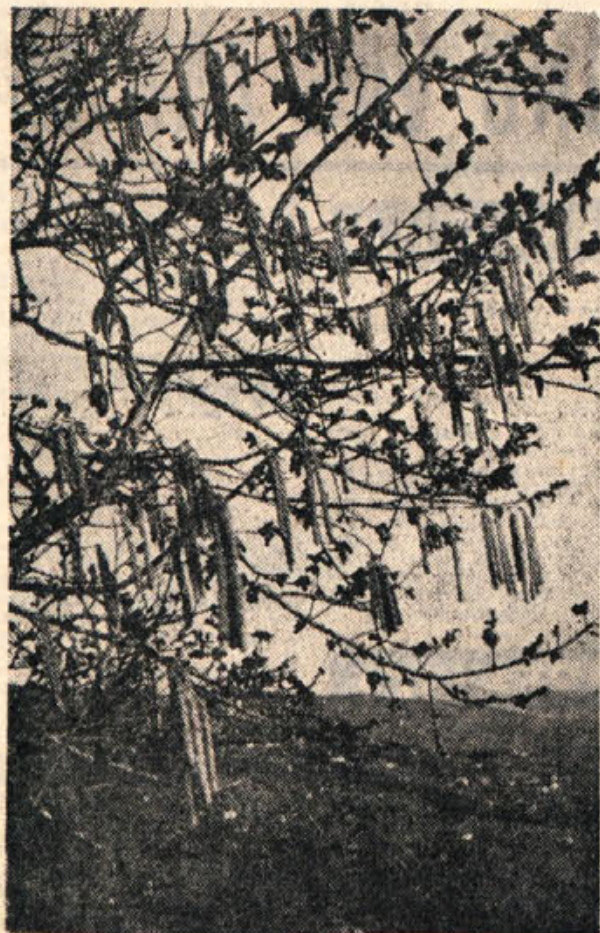
Pokal Dolenjskega lista za Hudetovo

Rezultati novoletne ankete Dolenjskega lista za izbiro najboljšega športnika novomeškega okraja so že zdavnaj znani. Uredništvo se je odločilo, da izkoristi redno tedno skupščino Okrajne organizacije Partizana...

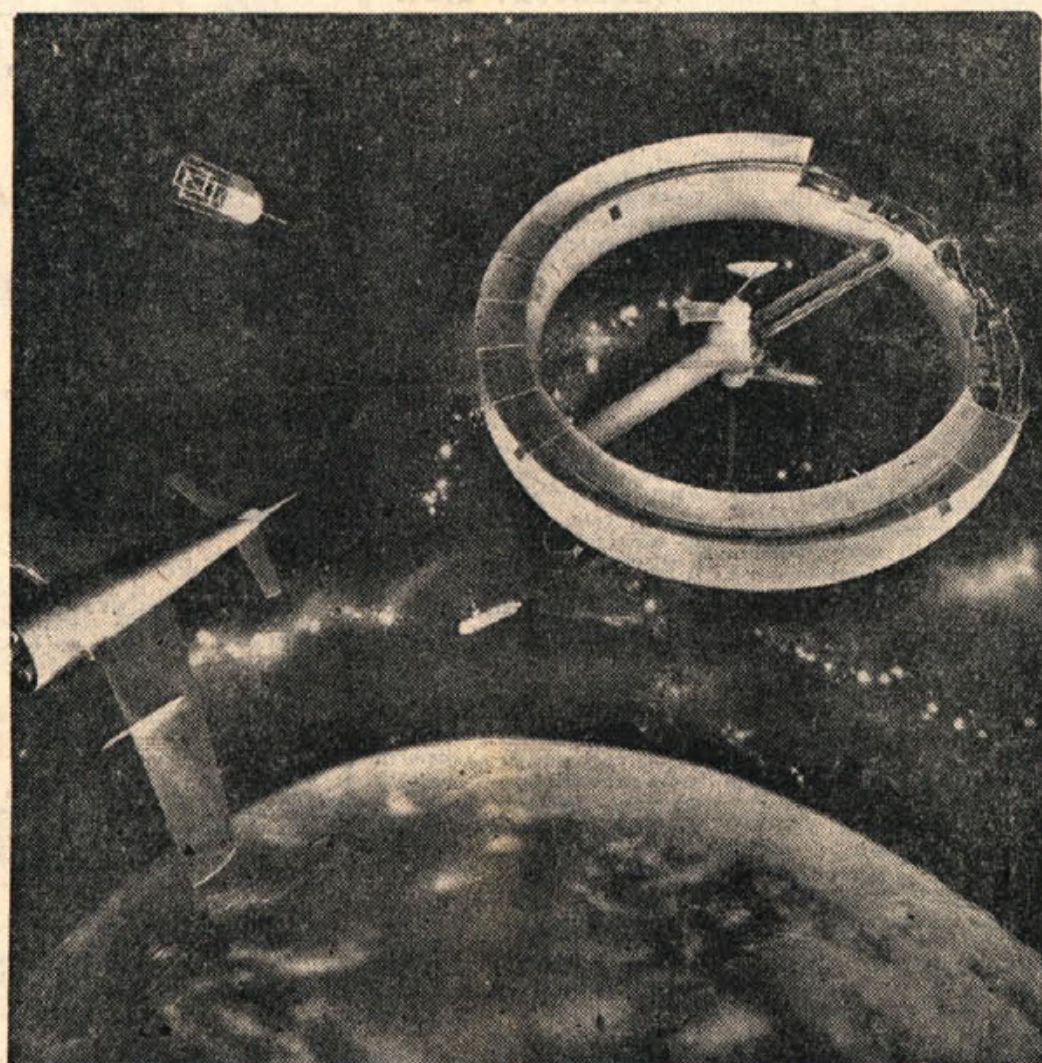
Zi pokal Jugoslavije

Prvo pomladansko nedeljo, 22. marca so se začele v Crnomlju prve rokometne tekme za pokal Jugoslavije. Lepo vreme je privabilo na igrišče precej gledalcev...

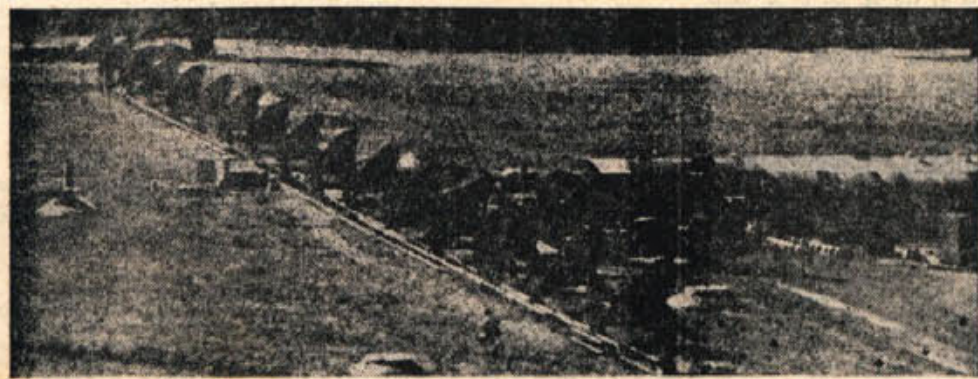

V soboto, na prvi pomladanski dan, nas je narava pozdravila po vsej Dolenjski, Beli krajini in Spodnjem Posavju z mačicami in drugimi znamenilkami novega letnega časa. Vremenska napoved je steer še vedno hudo resna, saj bolj drži s pregovorom, da ena lastovka še ne naredi pomladi, a vendar...

Dva satelita že krožita okoli sonca, torej je res že čas, da pričnemo misliti na medplanetarne postaje. Tako si takšno postajo zamislja nemški strokovnjak za rakete Eugen Senger, ki trdi, da bomo leta 1980 že poleteli v vesolje.

SONCE PROUČUJEJO. V bližini Stanforda v Kaliforniji (ZDA) je prof. R. Bracewell postavil velikanski radioteleskop in sončno baterijo, sestavljeno iz vrste paraboličnih zrcal. Ob uporabi televizijskih valov bo Bracewell s to napravo proučeval prirodne pojave v sončni atmosferi

Edmund Hillary, prvi človek, ki je stopil na vrh Mont Everest, najvišje gore sveta. Na sliki je fotografiran v bližini Južnega tečaja.

»Rahla« pajčevina

Morda ne boste verjeli, da je na svetu komaj najti nekaj snovi, ki so (pri isti debelini) tako močne, kakor pajkove niti. Pajčevina je za nekatere potrebe moderne tehnologije nenadomestljiva, posebno v optični industriji za daljnogledne najfinjših vrst, ki imajo v vidnem polju napeljavane prekrizane pajkove niti za meritve. Noben drug material ni tako dolgotrajen in odporen proti kakšnemu koli vremenu in temperaturi. Niti proizvodi najmo-

dernejše kemične industrije doslej še niso mogli v precizni optiki nadomestiti pajkovih niti. Vrednost pajčevine poznajo tudi primitivni narodi, ki iz nje često pletó mreže, vrečke, vrvi, uporabljajo jo pa celo za obleko. Največja hladilnica v Evropi Za potrebe ameriškega okupacijskega vojskovanja v Zahodni Nemčiji so zgradili hladilnico, ki ima 32 tisoč kubičnih metrov prostornine. Pri temperaturi 23 stopinj pod ničlo lahko v njej shranijo 600 ton živil.

Mlada pesnica - 1. nagrado

Prijetno, lepo in po svoje zelo koristno prireditelj sta v nedeljo, 22. marca, pripravila pionirska odreda novomeških osnovnih šol. Dvorano Doma JLA je do zadnjega kotička napolnila šolska mladina in tudi odrasli so bili vmes. Na odru pa so se zvrščali mladi tekmovalci in pod geslom »Pokaži, kaj znaš« pokazali kaj že znajo v recitaciji, petju, na harmoniki. Ocenjevali sta dve komisiji: strokovna (Jakob Mikolič, tov. Gajski, tov. Zobčeva, Severin Sali) in druga, izžrebana izmed mladih poslušalcev. Nagrade za tekmovalce je prispevalo trgovsko podjetje »Izbira« (knjigarna) in Društvo prijateljev mladine.

Prvo nagrado si je osvojila učenka 3. razreda osnovne šole NATASA GORUPIČEVA, ki je brala svoje lastne pesmi; od 80 možnih točk sta ji komisiji prisodili 79! Vsekakor lep uspeh za 9-letno poetinjo. Ostalih 6 nagrad so dobili: Zvonka Colarič, Mirica Škerlj, Marjeta Fallener, Tone Polak, Blaženka Čuček in Marica Kožar. Ti so dobili knjižne nagrade, ostali pa tolažilne nagrade.

Prireditelj je prav lepo uspela in lahko samo čestitamo pionirskemu odredu, ki jo je pripravil. Prav bi bilo, da se kaj takega lotijo tudi gimnazija, učiteljske, vajenška šola, saj so take prireditve lepa vzpodbuda za mlade pevce, recitatorje itd. Mislim, da bi tudi naša podjetja to razumela in rada prispevala tistih nekaj skromnih daril, ki so za to potrebna. Mladim pionirjem, ki so na tej prvi domači prireditvi »Pokaži, kaj znaš« v Novem mestu tekmovali in zmagali, lepo čestitamo. Tisti, ki so pri tekmovanju ostali bolj na repu, pa se bodo prihodnjič s temeljitejšo pripravo gotovo boljše »odrezali«.

Lepa hvala tudi upravi Doma JLA, ki vedno in povsod pokaže razumevanje za take in podobne prireditve!

PREMAJHEN VZPON - Pozdrav brigadirjem VI. novomeške MDE!

Ivan Tavčar OTOK in STRUGA

Se enkrat je povprašala jezno: »Čemu mi to praviš?«
»Čutil sem potrebo nekoliko opravičiti se! Ne opravičiti, to ni prava beseda! Ali...«
»Opravičiti? Pred menoj se ti ni treba opravičevati! Jaz vsaj hvalim Boga, da se je stvar iztekla tako, kakor se je!«
»Dobro! Sedaj ti tudi lažje povem, čemu sem prišel tu sem, danes, v tem strašno dolgočasnem vremenu! Moj Bog, draga Serafina, kako si vendar v slanu viseti v tem gnezdu in pri teh meglah! Jaz bi umrl, da sem le en dan ukovan tu sem v ta pekel! Kaj pa počenjaš? Jaz bi ne vedel kaj početi. Ali ve ženske imate že bolj elastične nature in kratkocasi se v slučajih, ko moramo mi usta na široko odpirati! Ha-ha-ha! Smejal se je suhotno.
»Sedaj je pa skrajni čas, da poveš, čemu si prišel! Ker vidis, dragi mi Egon, jaz že komaj pričakujem, da zopet odrineš čez gore. Ne ljubo bi mi delo, če bi moral hlapcem ukazati, da čez prag vržejo sveto osebo tvojo, ki si takorekoč moj papa.«
»Ti si postala silno energična! Kakor vojak, prav kakor vojak! Stvar se ti bo praznično videla. Vrag vedi, kje je iztekla tvoja mama, da sva midva »časih« glavo stikala. In Bog zna, kateri hudobni duh ti je povzročil, da sem jaz, ko so me napa-

dal poetični moji momenti, tebi tudi pisal. Saj veš, tiste otročarije! Jeli, da se ne srdiš, draga Serafina?«
Vstala je.
»Tiste otročarije! In mama sedaj ne more spati, in dejala ti je: sedi na železnico in glej, da mi prineses tiste otročarije! A grof Egon se je prestrašil in kakor boječ zajec je pribehal tu sem ter beral okrog mene, da bi dobil, s čimer bi zamušil usta svoji gospe!«
»Ti imaš dar prečudne kombinacije. Gotovo še ne veš, da je dobri naš Bontoux, Julij baron Bontoux, zadnjič tako nesrečno padel na ledu, da je malo dni potem umrl. In Lindenholz je zblaznel popolnoma, ali to je pričakoval vsak pametni človek. In mladi vitez. Trd je vzel staro prekleto, tisto baronico Holdenovo... ha-ha! To je prav! Ali govoriš zopet o tistih otročarijah! Glej, tvoja mama si je dejala v glavi, da ji moram tisto prineseti. In položila me je v hudo in močno stiskalnice! Vidiš, draga Serafina, meni poide časih tisto, kar imenujemo denar. In to tvoja mama dobro ve! In postil me in nateza me in sedaj so tisti listi conditio sine qua non. A jaz sem zavezan s častno besedo in tako dalje. Pa saj sama veš, kako je!«
Ponosno je stopila v sosednjo sobo, od-

ondod prinesla nekoliko z modrim trakom prevezanih pisem ter jih vrgla na mizo.
»Tu je tisto! Čisto sem pozabila na to! Vzemi!«
Hladno je pristopil k mizi in urno spravil liste.
»Hvala ti, Serafina! Sedaj, ko sva praktični ta opravke dokončala, sedaj govoriš kaj — familijarnega!«
Izvelke je novo cigaro ter jo zapalil.
»In sedaj čepiš v trdi zimi kakor jež v svoji jami. Jaz in mama pa te srčno želiva pod svojo streho in komaj pričakujemo, da se povrneš! Pridi, in sprejete te bodo mehke roke gorke ljubezni!«
Grof Egon je imel svoj poetični moment; melanholično je zrl za dimom, ki ga je izpuščal proti stropu.
Obstala je pred njim.
»Prijatelj, morda se spominjaš tistega prizora, v katerem kraljič Hamlet očita svoji materi, da je stopila v zakonsko zvezo z morivcem svojega prvega moža! Na steni vista podobi umorjenega in pa tudi sedanjega kralja! Prva krasna kakor solnce, ravno vzhajajoče, druga pa izraz največje človeške podlosti! Ta prizor se mi vedno vsiljuje v spomin, kadar si pred očujem tebe, dragi mi Egon. In duševno tvojo plitvost in revščino! Ene stvari ne bom nikdar mogla umeti, da je moja mati mogla biti pozabiti grofa Milana in to tebi na ljubo, ki si vendar tak kakor kopriva, rastoča za platom! To sem ti moral povedati, da ne boš menil, da te po zaslugi ocenjevat ne znam. Sedaj pa sem tvoja pokorna hči ter ti želim srečen pot za večno!«
Hotela je stopiti v drugo sobo. Onemu pa so se hudobno zablistale zelene oči.

»Kontesa, počakajte še malo! Ker sva že pri tem, da se prijazno pogovoriva o rodbinskih svojih stvareh ter pokladava na tehtnico duševno vrednost živih in mrtvih, počakajte še malo! Nekaj smo sedeli tu doli na vrtu in vino je bilo razširilo jezik našemu dobremu prijatelju, Juliju baronu Bontouxu. In pravil nam je, kako sta z grofom Milanom, ki je bil pravi tvoj oče, zasledovala po otoških in struških gozdovih tisto blazno baronico iz Struge!«
Pristopila je bližje, in obraz sta ji prešinila skrb in strah. Grof Egon pa je s sladkim glasom nadaljeval:
»No, vidiš, pa tedaj še ni bila blazna! Saj se je spominjaš te baronice, ki smo jo potem izvelke iz vode! Tedaj pa je bil grof Milan že poročen z grofinjo Ano, in tebe je tudi že imel, draga Serafina! Dekle pa je zblaznelo potem, in ti, ljuba Serafina, imaš neke tam gori pri cerkvi grob, v katerem ti počiva bratec, ki ga nikdar poznala nisi! Ha-ha! Tvoj oče, ta tvoj vzor vseh vzorov, je tudi umrl, in sicer ravno tako kakor baronesa Zora! Skočil je sam v vodo in izvelke smo ga iz nje tam doli na prudu pod Otokom! Nimam velike moralne vrednosti, to je gola resnica, ali če me položiš na tehtnico s svojim očetom, pokojnim grofom Milanom, potem, draga moja, v istini ne vem, kje bo večja teža! To sem ti moral povedati v ojasnosti, da veš, kaj in kako! Sedaj pa sem prijazen tvoj papa ter se ti v največjem prijateljsstvu pripravam!«
Lehno žvižgaje je odšel iz sobe. Na obrazu pa se mu je kazala radost, ko jo je videl zvijati se pod strašnim udarcem. Že med njegovim govorom se je bila zgrudila na stol. Sedaj pa je zrla za njim kakor za mrtvaško prikaznijo. Oči so se ji

napele in z roko je tipala okrog čela. Tema ji je hotelo postati pred pogledom. Vse okrog nje se je majalo, okrog srca pa se ji je napravljal bolesten krič. Njena duša je bila vržena iz svojega ravnovesja in valovi obupnosti so ji prepelili temnega duha. Njegov spomin, okrog katerega se je, kakor trta ovijala njena duša! Vse je bilo porušeno sedaj! Kjer je komaj še poganzljivo cvetje, sta rastle sedaj trnje in osat! V grozu ji je postal jasen mrtvatek! Teman trenutek v preteklem življenju! Kakor resnično hladilo ji je legla končno čez oblačno polje obupane duše misel: da je lagal, da ji ni govoril resnice, da ji je lagal iz hudobije! Resnica to biti ni mogla! Tedaj jo je prešinilo: baron Konstantin ve resnico!
Bliskoma se je dvignila in takoj je bila iz sobe. Kakor v megli je videla pri oknu da so se vpregali na dvočrtni konji v grofove sani.
Kakor blazna je odhitela po stopnicah na vrt. Razoglavila je stopila na mraz, ga zila po debelem snegu ter imela zavest da ji mora baron Konstantin povedati resnico.
Črez most je hitela proti Strugi; tisti vlekle za seboj mokro svojo obleko. Čutila ni niti mraza, niti ostrega piša, ki je zibal zasneženo vejevje. Po slabem gozdnem potu se je trudila, in ni se menila za vodo, ne za blato, v katero je stopala s svojo nožico. Pot ji je bil očividno na glavi pa so se ji razpletle kite, da so se razpuštile lasje ter ji mokri padali na ramo. Obleko si je skropila čez in čez z umazanimi kapljami. Ali ona je le dalje hitela ter vedeti hotela, je li resnica, kar ji je povedal grof Egon.